

אגעד אנק

על פרשת השבוע

י"ט ראש השנה תשפ"ב

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

אלא, כותב הגאון הקדוש מאוסטרובצא זי"ע הפי' הוא כך, דיודע דפרה אדומה היא חוקה. וקשה, הרי באמת יש טעם של ר' משה הדרשן לכפר על עון העגל? ואומרים בשם הרבי רבי אלימלך מליזענסק זצ"ל, דפי' הוא כך, שהשטן והאומות העולם מונין את ישראל מה טעם יש במצוה זו, והם שאלו במכוון כדי שאנו נשיב להם שהיא לכפר על עוון העגל, והם מתכוונים להזכיר מעשה העגל כדי לעורר קטרוג על ישראל אז אנו צריכין להשיב להם זאת חקת התורה, שהפרה היא חקה בלי טעם ויסתם פיהם. וכן העניין בתקיעת שופר, הטעם האמת הוא כדי לעררב השטן, אבל אנו מתכוונים להסתיר הטעם הזה שזה יזכיר שיש לנו עונות לכן אנו צריכים לומר "רחמנא אמר תקעו", בלי טעם, כדי לסתום פיות משטיננו ומקטריגיננו. (מאיר עיני חכמים)

אמר רבי יצחק למה תוקעין בראש השנה למה תוקעין רחמנא אמר תקעו אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומשעין כשהן עומדין כדי לעררב את השטן (ראש השנה ט"ו) ופרש"י כדי לעררב שלא יסטיין כשישמע ישראל מחבבין את המצות מסתמין דבריו. קשה להבין, למה יחדל השטן להסטיין כשיראה ישראל מחבבין מצוות?

וי"ל, חז"ל אמרו "גדולה תשובה שזדונות נעשות כשגגות איני והא אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות לא קשיא הא מאהבה זדונות נעשות כזכיות הא מיראה זדונות נעשות כשגגות" (יומא פ"ו) לכן כשיראה השטן שישראל מחבבין המצוות שזה מוכיח שהתשובה שעושים היא מאהבה ולא רק מיראה ותשובה מאהבה זדונות נעשות כזכיות שוב ירא השטן מלהשטין כי כל שהוא יסטיין יותר ויפרט יותר חטאים כן ירבו הזכיות לישראל מתוך כך מסתתמים דבריו ויחדל להשטין על ישראל.

(בעל ההפלאה, אוצר מרגליות)

פרשת העקידה

מצינו בפרשת העקידה שאמר לו הקב"ה לאברהם (בראשית כב יב): "אל תשלח ידך אל הנער..." מביא רש"י בשם המדרש: אמר לו אברהם אפרש לפניך את שיחתי, אתמול אמרת לי "כי ביצחק יקרא לך זרע" וחזרת ואמרת "קח נא את בנך" עכשיו אתה אומר לי "אל תשלח ידך אל הנער?" תמה הגאון מבריסק, רבי חיים הלוי זצ"ל, מדוע המתין אברהם אבינו לפרש את שיחתו עד האמירה השלישית "אל תשלח ידך אל הנער?" למה לא נקר במוחו שאלה זו מיד בשעה שציווהו הקדוש ברוך הוא "קח נא את בנך" אתמול אמרת "כי ביצחק יקרא לך זרע?"

בבואו להסביר את הענין סיפר רבי חיים: מעשה בחסיד אחד ששאלו מדוע מפלפלים ה"מתנגדים" תמיד בקושיות?! על מי הם מקשים, על הקדוש ברוך הוא? מכיון שבתורה כתוב כך - שיהיה כך; מה לכם ולקושיותו?

הצדיקו רבי חיים במדת מה, אלא שיש צורך להציב גבולות, אמר, איפה מותר להקשות ואיפה אסור.

מהו הגבול?

שנינו בברייתא דרבי ישמעאל: שני כתובים המכחישים זה את זה, עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם.

כל זמן שלא מצינו "כתוב שלישי" המכריע, אסור להקשות על שני הכתובים הנראים כסותרים - למה כאן אמרה התורה כך, ובמקום אחר כך, גזירה היא ואין לך רשות להרהר. אולם כאשר מצינו כתוב שלישי, באופן זה נתנה לנו תורה רשות לחקור ולדרוש על אותם שני כתובים המכחישים זה את זה.

קושיא כזו היא אחת מהמידות שהתורה נדרשת בהן - והיא גופה תורה! מעתה, תתישב קושייתנו הנזכרת, כאשר שמע אברהם אבינו שני כתובים המכחישים זה את זה - אתמול שמע "כי ביצחק יקרא לך זרע", והיום שמע "קח נא את בנך", לא שאל ולא היקשה מאומה, כי

יש נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש (טור), ואומרים: תתחדש עלינו שנה מתוקה (אבודרהם), וכן נוהגין. (רמ"א, או"ח תקפג, א) מה שאוכלים דבש, מובן, כיוון שהוא מתוק, אבל למה דוקא עם תפוח? כתב בזה הגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל "שו"ת" להורות נתן" יו"ד סימן קא) עפ"י דברי התוספות בברכות (לו, א) שתפוחים הם מכלל המאכלים שאינם הכרחיים לאדם, רק בגדר של תענוג בעלמא. וזה מה שמבקשים מהקב"ה שתהיה שנה טובה לא רק במה שמוכרח אלא בהרחבה ובהרווחה גדולה.

בספר ציוני תורה כתב: בהקדם דברי הגמרא (שבת פח, א) "אמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב כתפוח בעצי היער וגו', למה נמשלו ישראל לתפוח? לומר לך, מה תפוח זה פריו קודם לעליו, אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע.

ממשיכה הגמרא ומספרת: ההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא ויתבה אצבעתא דידיה (אצבעות ידיו) תותי כרעא וקא מייץ בהו (היה ממעכן ברגליו ואינו מבין, מתוך טירדא - רש"י) וקא מבען אצבעתיה דמא (עד שנטף ממנו דם) אמר ליה: עמא פיזיא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו, אכתי בפחזותייכו קיימיתו, ברישא איבעיא לכו למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא לא קבליתו, אמר ליה אנן דסגינן בשלימותא (התהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטענו בדבר שלא נוכל לעמוד בו - רש"י) כתיב בן תמת ישרים תנחם, הנך אינשי דסגן בעלילותא כתיב בהו וסלף בוגדים ישדם".

חזינן מהכא שהתפוח מרמז על אמירת "נעשה ונשמע", וכמו שכתב שם רש"י שזה מורה על אהבת התורה, והרי התורה נמשלה לדבש כדכ' דבש וחלב תחת לשונך. ואולי הבקשה ל"שנה טובה ומתוקה", קאי על דברי תורה, שמבקשים להצלחה בעמל התורה במתיקות, ולאהבת תורה, ולכן לוקחים דייקא את התפוח ומטבילים אותו בדבש ששניהם מורים על כוונה אחת של מתיקות ואהבת התורה.

בראש השנה יכתובו

לפני חלון ביתו של הבעל שם טוב עבר פעם שואב המים העירוני חייקל, קרא לו הבעש"ט ושאל, מה שלומך חייקל? נאנח חייקל ואמר: אוי רבי, רע ומר, לא עליכם, סוחבים את דליי המים הכבדים על המדרגות הגבוהות, ופרנסה מזה איננה. למחרת בראותו את חייקל עובר לפני חלון ביתו עיכב אותו הבעש"ט עוד פעם, ושאלו: ובכן מה שלומך חייקל ומה מעשיך? מה יש לעשות, משיב חייקל, תודה להשם יתברך על היש והקיים, כפי שהרבי רואה אותי, הריני כבר יהודי בא בימים ואף על פי כן השבח לאל עליון, יש לי עוד כח לסחוב ולשאת את דליי המים הכבדים על המדרגות הגבוהות, וברוך השם איכשהו מתפרנסים מזה.

אותה שעה פנה הבעש"ט אל תלמידיו, ואמר, תמיד היתה מטרידה אותי הסתירה בין שני מאמרים, במקום אחד אומרים חז"ל "אדם נידון בראש השנה", ובמקום אחר "אדם נידון בכל יום" (ראש השנה ט"ז) והנה בא חייקל שואב המים ויישב לי את הסתירה הזאת כפי שאתם רואים, הרי זה אותו חייקל עצמו, אותם דליי מים כבדים עצמם, אותן מדרגות גבוהות עצמן, אף על פי כן היה חייקל אתמול ממורמר והתאונן על מצבו הקשה, ואילו היום הוא שמח ומרצה.

וזה הוא הפשט של שני מאמרים הללו, לעולם באמת אדם נידון בראש השנה, ואז מזונותיו של אדם קצובין לו, אז קובעים שיהא חייקל מתפרנס כל השנה משאיבת מים, אבל אם יהיה חייקל מרוצה מאומנותו או לא, על כך אדם נידון בכל יום, בכל יום ויום קובעים בשמים למעלה איך יהא חייקל מרגיש עצמו באותו יום, מרוצה או אינו מרוצה חלילה. (מאוצרנו הישן)

תקעו בחודש שופר

בגמ' למה תוקעין רחמנא אמר תקעו וכו'. יש להבין, וכי לא ידע התנא טעם התקיעות כדי לעררב השטן?

בכגון דא אין קושיות! חוקה היא מחוקי ה'! כעת ששמע כתוב שלישי - "אל תשלח ידך אל הנער", הבין שניתנה לו רשות לדרוש ולחקור ולברר את הכרעת הפסוקים והציוויים. ואכן מה היתה הכרעה זו? אמר לו הקב"ה לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה - כשאמרתי לך "קח" לא אמרתי לך שחטוהו, אלא העלטה, אסקתיה - אחתיה (העליתו - הורידו)

והיה שרוי בצער. לפיכך נסתלקה הימנו השכינה, כיון ש"אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה..."
סיים הרבי מגור את העניין באמרו "בלא שמחה, גם בכיות וזעקות לא יועילו להשראת השכינה". וכך ביאר את האפשרות של "וגילו ברעדה", ניתן וצריך לשלב ביניהם... (ומתוק האור).

מאוצרות המגידים

גלה כבוד מלכותך עלינו

הקיסר הצרפתי נצחיהו הרוסים, ובקשו לתפשו, ומשום כך ברח לאן שהולכיהו רגליו, באמצע הדרך, נכנס לביתו של חייט יהודי, וביקש הימנו להחביאו, עשה כן היהודי, והחביא את הקיסר במיטתו, ובשמיות כיסהו בשיכבה על גבי שיכבה, נכנסו הרודפים לבית החייט ערכו חיפוש אך לא מצאוהו.

משנסתלקו הרוסים, יצא הקיסר ממחבואו, וגילה ליהודי כי הוא לא אחר מאשר הקיסר עצמו, ואיפשר לו לבקש הימנו שלשה דברים בזכות שהציל את חייו, חשב החייט לתומו, ולפי עוני דעתו מה יבקש, והחליט לבקש תחילה שיתקנו לו את גג ביתו הדולף בחורף בימות הגשמים כי הרי זה עיקר ההפרעה אצלו...

"וכי זה מבקשים מקיסר?! נשמעה צעקת הקיסר "בקשה פשוטה וחסרת ערך כזו?!"

הרהר החייט בדעתו מה יבקש, עד שהחליט לבקש בקשה שניה: לסלק את שכנו החייט המתחרה בו ומקפח את פרנסתו...

שוב הרים הקיסר את קולו עליו והתכעס על שהתחפץ לבקש מילתא זוטרתא כזו. בקשתו השלישית של החייט לא היתה אחרת מזו שיואיל הקיסר לתאר לו איך הרגיש בשעה שערכו הרוסים חיפוש ליד המיטה בה הסתתר...

עכשיו כבר פקעה סבלנותו של הקיסר, והחל נוזף בו "מחוצף שכמוך! מזולזל אתה בכבוד המלך, והרי בן מות אתה!"

וכבר עמד החייט להתלות, ולפתע פקד הקיסר לשחררו, ואז פנה אל החייט באומרו "מעתה תבין מה היתה הרגשתי בשעה שעמדו הרודפים לידי וסכנת מות ריחפה עלי..."

הרבה מן המוסר טמון בסיפור זה אומר הגאון רבי יעקב ניימאן זצ"ל ראש ישיבת לידא פלך ווילנא, ניצבים אנו לפני הקדוש ברוך הוא בימים אלו, ימי הרחמים והסליחות, לאיזה בקשות נותנים אנו דין קדימה? פרנסה, חיים טובים, דברים קטנים פחותי ערך מבקשים אנו מהמלך הגדול, מלך מלכי המלכים, וכי זו הדרך? עיקר שאיפתנו צריכה להיות מתי נזכה להתגלות כבוד מלכותו "גלה כבוד מלכותך עלינו והופע והנשא עלינו לעיני כל חיי" אילו היינו מבקשים את הבקשה העיקרית ממילא היינו זוכים גם בשאר ההצטרפויות הגשמיים, כדמות ראייה אפשר להביא מן ההלכה הפוסקת באם שכח "זכרנו לחיים" אינו חוזר לראש התפילה ואילו אם שכח "ובכח תן פחדך" עליו לחזור לראש התפילה, משום שזוהי עיקר התפילה בימים הנוראים.

למה הדבר דומה? למלך שהתרצה לקרוביו, והבטיחם למלואות את כל משאלות ליבם, ביקש אחד סחורה, והשני חנות ואילו השלישי ביקש שיתן לו המלך את בתו לאשה, ובכך ישיג את שאר מאוויי לבו. כך, אם נבקש להשיג את העיקר נזכה לקבל גם את הטפל.

בכדי להמחיש ביותר את דברינו, ולשבר את האוזן נביא בזה עובדא נוספת, שסיפר הגאון ובי משה רוזנשטיין זצ"ל משיגה דישיבת לומז'ה.

פעם נסע רבי משה ברכבת ופגש בחסיד מודז'יץ שסיפר לו מעשה ברבו הקדוש, חסיד אחד נכנס אל הרבי ממודז'יץ זצ"ל וביקש עצה בדבר פרנסתו, דחאו הרבי מפניו באמרו "אינני מתעסק בהבלי עולם הזה", והיה אך יצאו יצא החסיד, נכנס חסיד שני ושוחח עם הרבי כשעתיים, ורק בענייני פרנסה.

חזר החסיד הראשון אל הרבי ושאלו מדוע לא רצה לשוחח איתו בעניינים אלו, ואילו עם חבירו טייל הרבי בארוכה בעסקי פרנסה?

"אמשול לך משל", ענה הרבי, "נכנס עגלון לחנות בה מוכרים כל מיני סחורות יקות, וביקש שימכרו לו מעט שמן לשמן את גלגלי העגלה, מיהר בעל החנות וסילקו משם, "אינני סוחר שמן לעגלות" זעק, לא נשאר העגלון חייב ותמה "מדוע לקונה שלפני נתת שמן לצורך העגלה?"

הסביר לו בעל החנות: הקונה שלפני רכש סחורה יקרה, עליה הרווחתי סכום נכבד, לכן נתתי לו גם שמן לצורך גלגליו, לא כן אתה, אינך מבקש רק שמן, ולכן עלי להודיעך כי אינני מוכר שמן לגלגלים.

הפטיר הרבי ממודז'יץ לאותו חסיד: פלוני שואל תמיד בעצתי, בענייני חינוך הבנים, בקביעות עיתים לתורה, ושאר ענייני עבודת ה', לפיכך כשבא פעם להתייעץ בענייני פרנסה, הקדשתי לו מזמני לשוחח איתו. לפי שאי אפשר לחנך בנים ולעבוד את ה' בלי פרנסה בהרחבה, לא כן אתה שבאת רק עבור פרנסה בחינת "שמן לגלגלים" לכן גיליתי לך שאינני "סוחר של שמן!"

כן הדבר ברוחניות, סיים רבי משה המשגיח, אדם הקובע עיתים לתורה, מקיים את המצוות ועושה נחת רוח ליוצרו ובראש השנה מבקש הוא את צרכיו הגשמיים, נותן לו הקדוש ברוך הוא משאלות

ויקרא אליו מלאך ד' מן השמים.. אל תשלח את ידך וגו'

כשנצטווה אברהם אבינו לקחת את יצחק ולהעלהו לעולה - מפי הקב"ה נצטווה. ואילו "שלא לשחטו", נצטווה מפי המלאך.

בטעם הדבר, כתב הרה"ק בעל הבני יששכר זי"ע, שלעשות מצווה על חשבון השני, ושיהיה צער לשני, זה לא היה עושה אברהם אבינו אף אם היה נצטווה מפי המלאך הגדול ביותר. ורק כששמע מפי הקב"ה בעצמו הסכים לכך. אבל שלא לעשות צער, זה מספיק אף לשמוע ממלאך.

ותראה לפניך עקידה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו

מבקשים אנו בתפילת מוסף של ראש השנה "ותיראה לפניך עקידה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו" ובגמרא ראש השנה ט"ז הסבירו חז"ל למה תוקעין בשופר של איל? אמר הקדוש ברוך תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם.

ולכאורה תמוה מדוע דוקא שופרו של איל מזכיר את העקידה - מתאים היה לקחת סכין, כדי להזכיר את העקידה? כך תמה הגאון רבי צבי הירש המגיד מווידיסלאב זצ"ל, אביו של האדמו"ר רבי בונם מפשיסחא זצ"ל.

ללמדך, שאם כי מתכוונים אנו להזכיר את מעשה העקידה עצמו, את זכות אברהם שהיה מוכן להקריב את בנו יחידו, ואת יצחק שפשט צוארו על מנת להישחט - יתירה על זו כוונתנו, להזכיר שהקדוש

ברוך אינו חפץ בקרבנות אדם, ותראה שתמורת קרבנו של יצחק ציוה להביא קרבן של איל.

מעתה, בבואנו להתפלל בראש השנה לפני ה' יתברך, ושופכים שיח לבקש על נפשנו, נא אל תענישנו! תוקעים אנו בשופר של איל, לרמז - כשם שנהג ה' ביצחק והורה להקריב תמורתו איל, כן ינהג גם עמנו, שהרי נאמר כי לא אחפוץ במות המת, כי אם בשובו מדרכו וחיה!

אם ישוב מיד תקבלו

בנוהג שבעולם, כאשר סוחר מביא איתו סחורה לשוק, ממשמשים בה הקונים, ובודקים אותה בשבע עיניים, שכן איש אינו רוצה להשקיע את כספו בסחורה עם פגמים. במה דברים אמורים - בכל ימות השנה, אך כאשר מדובר בסחורה בעונתה שהכל קופצים עליה, גם אם יש בה פגם קל מצליחה היא להימכר.

אמר רבי יצחק מווארקי זצ"ל (הובא בספר מקראי קודש) שהתשובה כמוה כסחורה. אם אדם עושה תשובה במשך השנה, עליה להיות נקיה ושלימה כדי שתתקבל בשמים. אך בעשרת ימי תשובה, זו ה"עונה" לעשיית תשובה, ועל כן אין מדקדקים בה כל כך, אלא גם אם יש בזה חסרון כלשהו - היא מתקבלת! וכבר כתב המבי"ט בספרו "בית אלוקים": "תועלת תשובת יום הכיפורים גם כי לא תהיה כל כך שלימה".

והוסיף ודרש רבי יצחק: זהו שאומרים "ונתנה תוקף" "אם ישוב מיד תקבלו". אם אדם שב בימים אלו שהם זמני תשובה, אזי "מיד תקבלו" - תשובתו נחטפת מן הידים כסחורה מבוקשת, ומתקבלת ללא דרישות וחקירות רבות... (ומתוק האור)

ובכן צדיקים יראו וישמחו

כיצד שייך שמחה במקום היראה?

על עניין זה שוחח פעם האדמו"ר מגור בעל ה"בית ישראל" עם רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, כפי שמובא בספר "מלך ביופיו".

השיחה נסובה אודות המנהג המקובל בחצר חסידות גור ובעוד חסידויות להרבות בניגונים של ערגה ושמחה אפילו בתוך תפילות הימים הנוראים. רבי יחזקאל התעניין בסקרנות רבה, מה פשר המנהג ומהיכן מקורו, וחפץ היה לדעת, האם אין ראוי יותר, ביומא דדינא להרבות בבכיות ובתחנונים שיש בכוחם לעורר לתשובה.

וכך סח הרבי מגור, כתשובה לשאלה:

מצינו אצל יעקב אבינו, שביקש לגלות את הקץ לבניו ונסתלקה ממנו שכינה. מדוע? למה נסתלקה השכינה? אולי בכדי שלא יתאפשר לו לגלות את הקץ?! הרי יכול הקב"ה לצוותו על כך, ולאסור עליו את גילוי הקץ!

אלא, פירש המגיד רבי הירש מוואדיסלאו זצ"ל, אביו של רבי בונים מפשיסחא זצ"ל, בחיבורו "עשרה למאה", וכך הסביר: כאשר ביקש יעקב אבינו לגלות את הקץ, הוא צפה בעתיד הדורות הבאים, וחזה בצער הגלות הנוראה ובסבל וביסורים שעתידיים בניו לעבור. בשל כך התעצב אל ליבו

ליבו, בכדי שיוכל לעבוד את ה', אבל מי שמבקש רק פרנסה ושוכח את העיקר, ידוע שאין הקדוש ברוך הוא סוחר של פרנסות!!! (דרכי מוסר)

מוסיף על זה בספר ציוני תורה: וכי מה יעשה אדם, שמה שמעיק על ליבו זה דווקא ה"אובדרפט" בבנק? מה יעשה שמה שטורד את מנוחתו זה אי הצלחתו בנושא כזה או אחר? הרי בן אדם הוא!

לפני שנענה על הקושיא הזאת, נציב שאלה נוספת, על סמך מה אנו מעיזים לבקש מהקב"ה כל טוב וטוב? הרי לב יודע מרת נפשו כמה שחטאנו כלפיו במשך השנה שעברה.

אלא, מבקשים אנו "זכרני לחיים מלך חפץ בחיים וכו' למענך אלוקים חיים", אם יתבונן אדם בצרכיו, ויתעלה לרגע ממצוקת ליבו בזה, יקל עליו למצוא את הקשר הרוחני שטמון בזה, לדוגמא, אם זקוק הוא למנה נוספת של הצלחה בחינוך הילדים, הרי שיוכל להתבונן על זה במבט שהוא רוצה לראות נחת, אבל במחשבה שניה, רוצה בזה את כבוד ד', שבנו יקיים המצוות ביתר התלהבות, שבנו יימשך יותר ללימוד התורה, ובאם זקוק הוא לפרנסה, הרי יהיה ליבו פנוי יותר ללימוד התורה, ואף יוכל לקיים המצוות ביתר שמחה ורוגע הלב, וזהו הכוונה "למענך אלוקים חיים", וכשיתבונן האדם בכל בקשה שצריך, הרי שיוכל לשפוך ליבו לכל מה שחסר לו, ויכוון גם לבקש על מלכות שמים, שנגזר מה.

אבל במחשבה שניה, רוצה בזה את כבוד ד', שבנו יקיים המצוות ביתר התלהבות, שבנו יימשך יותר ללימוד התורה, ובאם זקוק הוא לפרנסה, הרי יהיה ליבו פנוי יותר ללימוד התורה, ואף יוכל לקיים המצוות ביתר שמחה ורוגע הלב, וזהו הכוונה "למענך אלוקים חיים", וכשיתבונן האדם בכל בקשה שצריך, הרי שיוכל לשפוך ליבו לכל מה שחסר לו, ויכוון גם לבקש על מלכות שמים, שנגזר מה.

אמר ר' יודע מה הפרוש, "תרגם הכומר לשפה המדברת. שמע השוטר את ההודאה המפורשת, אחז במתני הכומר והשליכו אל המים השוצפים מתחת, כן יאבדו כל אויבי ה'!"

המוני הגויים נאקו בבהלה, ובקרב היהודים שמחה וצהלה. הכפרי הרכב על כתפים והובא לבית הכנסת לתפלת הודיה בקול רנה ותודה והמון חוגג. שאלו הרב: "אמר נא, כיצד עלה בדעתך רעיון מפלא זה?"

"פשוט מאד", ענה. "יהודי פשוט אני, ולומד פרשה חמש ורש"י עם תרגום עברי טייטש, לאידיש המדוברת. ראיתי שרש"י מפרש את המלים: ועמק אין מראה, לא ידעתי פרושו (ויקרא יג, ד). לא הבנית מה זה. והסתכלתי בתרגום. ראיתי שהוא מודע: אני לא יודע מה הפרוש. נו, אם המתרגם אינו יודע, הכומר הרשע הזה ידע? ידעתי שגם הוא לא ידע..."

כך יש לנו לקיים את המצוות, בפשיטות ובתמימות, והולך בתם ילך בטח! זהו שנאמר בפרה אדמה "זאת חקת התורה" (במדבר יט, ב), לפי שהשטן ואמונת העולם מצערים את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה "חקה", גזרה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה (רש"י).

ומדוע נאמר: "זאת חקת התורה", מדוע לא "חקת הפרה האדמה", כמו "זאת תורת העלה" (ויקרא ו, ב), "המנחה" (שם, ז), "החטאת" (שם, יח), "האשם" (ויקרא ז, א) ו"זבח השלמים" (שם, יא). אלא לומר לך שכל התורה כלה הקשה לחקת הפרה האדמה. חקה היא, גזרה שאין רשות להרהר אחריה.

ונאמר, שזו גם הוראת "זאת התורה, אדם כי ימות באהל" (במדבר יט, יד), שדרשוהו (בברכות סג ע"ב) שאין התורה מתקימת אלא במי שממית עצמו עליה. והינו ממית את דעתנותו, והולך בתמו.

סיפר לי ראש הישיבה, הגאון רבי אברהם יפה'ן זצ"ל: היה בחור פשוט, נער בער, טפס וסכל, והכל נדו לו ורחמו עליו, מה יהא בסופו.

ומה היה בסופו? היו לו כמה קופיקות ומלא טפס הגרלה, והעיר רעשה וגעשה: ניחש נכונה את שלשת המספרים שעלו בגורל. זכה בחמשת אלפים רבלים, הון עתק באותם ימים.

מדוּשן ענג היה. כשהחמיאו לו על מזלו הטוב, אמר: "לא היה זה מזל! היה זו הארה ממרום!"

תמהו, והסביר: "לא עלה בדעתי להשתתף בהגרלה. אבל ראיתי בחלום את המספרים שבע עשרה, שמונה עשרה, שלוש מאות ושבעים. והבנתי, שמראים לי את מספרי המזל!"

לא הבינו: "אבל היו רק שלושה מספרים בטפס!"

חייך חיוך נצחון: "זהו! צריכים פקחות כדי להבין חלום לאשורו! רצו שאצרך את המספרים, ועלו לכדי ארבע מאות וחמש עשרה. ואכן, זה המספר שעלה בגורל!"

חישב אחד, ותמה: "אבל צירופם הוא ארבע מאות וחמש בלבד!"

"ככה?! אז איזה מזל שאיני יודע חשבון..."

מעשה שהיה, ומה רצה לומר כספרו? שאיננו יודעים מאומה. לא מה טוב ומה רע, לא מה נכון ומה שגוי, החסרון עלול להתברר כמעלה והמעלה כחסרון, ואין עלינו אלא למסור עצמנו לבוראנו, ולהניח לו להנחותנו!

זהו שאמרו (חלין ה' ע"ב), אדם ובהמה תושיע ה' (תהלים לו, ז), אלו בני אדם שהן ערומים [פקחים] בדעת [כאדם הראשון (רש"י)], ומשימין עצמן כבהמה, שנמשכת אחרי בעליה באמון מחלט, כמו שאמרו: בהמה על דעת בעליה הולכת (קדושין כב ע"ב), וכדרך שאמרו (ויקרא רבה כז) אף על פי שאדם אנו, נמשכין אחריו כבהמה.

כמה מתאימים הדברים לענינו: "למה תוקעין, רחמנא אמר תקעו". שאמרו (בירושלמי תענית פ"ב ה"א) שתקיעת שופר [בתענית], "לומר, חשבנו, כאלו גועים כבהמה לפניך!"

אוצרו של הגר"ס

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

אמסור לכם מתנה, אוצר יקר. מפתח זהב לזכיה בדין.

רחמנא אמר תקעו - הגר"י גלינסקי זצ"ל:

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב (תהלים פא, ה'). ובאורו, שידועים דברי הרמב"ם ("מורה נבוכים" ח"ג פרק מח), והסכים עמו הרמב"ן (דברים כב, ו), שאין ספק שי שלמצוות טעמים ונשגבים, ובכלן טעם ותועלת ותקון לאדם, אלא שאנו איננו משיגים טעמן, ועבורנו הן חק. וזהו שנאמר: "כי חק, לישראל הוא". אבל משפט, לאלקי יעקב, שהוא יודע טעמן.

ועל כך אמרו (ראש השנה טז ע"א): למה תוקעין בראש השנה. ושאלו: למה תוקעין: רחמנא אומר תקעו! כמו שאמר אדוני מורי ורבי הרב הקדוש רבינו אלימלך זצ"ל [מליזנסק] שהגמרא מקשה למה תוקעים, כלומר מה היא הכונה של התקיעות, ותראה: רחמנא אמר תקעו, פרושו שזו תהיה עקר הכונה, לעשות רצון הבורא ברוך הוא ("מאור ושמש", רמזי ראש השנה).

וידוע שרבי ברוך ממזיב"ז זצ"ל המליץ על כך ("בוצינא דנהורא", עבודה אות יז) את הכתוב: "כי הגדלת על כל שמך אמרתך" (תהלים קלח, ב). שבודאי יש בכל מצוה "שמות" וכונות קדושות, אבל הכונה היותר גדולה היא: "אימרתך", שאמר ונעשה רצונו (רש"י זבחים ב ע"ב, מז ע"ב).

ושינוי במשנה (שבת יא ע"א): לא יקרא לאור הנר. ופרשו הטעם בגמרא, שמא יטרד בלמודו וישכח ששבת היום, ויטה את הפתילה, ויעבר על אסור הבערה. אמר רבי ישמעאל בן אלישע: אני אקרא לאור הנר, ולא אטה. ושכח, והטה. כתב על פנקסו: אני ישמעאל בן אלישע קראתי והטיתי, וכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה. אמר: כמה גדולים דברי חכמים, שאמרו לא יקרא לאור הנר. ופרש הגר"א זצ"ל (חדושי מהר"ץ חיות, שם), כמה גדולים דבריהם, שאסרו לחלוטין בלי נתינת טעם. וכיוצא בכך אמרו (בסנהדרין כא ע"ב) מפני מה לא נתגלו טעמי תורה, שהרי שני מקראות נתגלה טעמם ונכשל בהם גדול העולם: "לא ירבה לו [המלך] נשים ולא יסור לבבו" (דברים יז, ז) ואמר שלמה אני ארבה ולא יסור לבבי, וכתבי: "ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבי" (מלכים א יא, ד), "ולא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה" (שם), שמצרים היתה מקור הסוסים, ולבסוף שלח להביאם ממצרים (מלכים א י, כט).

ובענין זה תובן כפית ההר כגיגית למתן תורה, אף שאמרו "נעשה ונשמע" (כקשית התוספות שבת פח ע"א). "שנעשה ונשמע" (שמות כד, ז) הינו נבין ונקבל. והורונו שלא כך עלינו לקבל את התורה, אלא כמצוים ועושים, בין אם מבינים ובין אם לאו. ואפילו כשמבינים, אין אנו עושים מפני הבנתנו אלא מפני הצויו. "רחמנא אמר תקעו", ותו לא! - מספרים, שהיה כומר צורך, מלמד ומשכיל וחכם להרע, ששכנע את המושל לקיים וכוח פומבי עם היהודים על הגשר הנטוי מעל הנהר השוצף והגועש. והשוטר יעמד הכן, הראשון שיודה שאינו יודע להשיב ישלך אל הנהר בלי טענות ומענות!

הסכים המושל, ושלח להודיע לרב הקהלה. שמע הרב, וגזר יום תענית ותפלה לעזרת שמים מיד צר.

הגיע יהודי כפרי למכר תוצרתו בעיר, והחניות סגורות, הרחוב היהודי נטוש, אין נפש חיה. תמה. פנה לבית הכנסת, ושמע קל תחנה וועקה. חשכו עיניו: ודאי חג הוא, ושכח. חללו ברכיבה ומשא, עשה חגו חל! בוש בעצמו, ונכלם בבגדי החל. עלה לבית הכנסת ושאל בלחשיה: "איזה חג היום?"

חג?! יום אבל הוא! ענוהו, וספרו על הגזרה.

ואמרו שם בגמרא: מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבד עבודה, לפי שאין קטגור נעשה סגור, והזהב יזכיר את חטא עגל הזהב.

ושאלו: אם כן, מדוע עובד הוא בבגדי זהב בבית המקדש? וענו: מבפנים קא אמרינו, אין הדברים אמורים אלא בקדש הקדשים.

והקשו: והלא השופר מבחוץ הוא, ומדוע אסרו שופר של פרה מטעם "אין קטגור נעשה סגור", והלא אין כלל זה אמור אלא בקדש הקדשים. ותרצו: כיון דלזכרון הוא, מבפנים דמי.

וכתב על כך רבי ישראל מסלאנט זצ"ל, וזו לשון קדשו: "וכאשר כח הציור מועיל למוסר, יציר האדם בעצמו, אילו היה כהן גדול, והיה צריך להכנס ביום הכפורים לבית קדש הקדשים, היה חרד מאד לנפשו פן תפגעו רעה חלילה -

כן יחזק אמונתו באמונת חכמים רבותינו חכמי התלמוד ז"ל אשר פסקו ופסלו שופר של פרה משום שאין קטגור נעשה סגור. הגם שבבית המקדש המקדש בבגדי זהב נכנסים, אכן שופר כיון שלזכרון בא, והאדם נזכר ונשפט על כל מעשיו, ככהן גדול הנכנס לקדש הקדשים הוא, והדברים כהויתם! ומא מאד יחדר לב האדם המעמיק בדבר הנורא הזה!" איזה אוצר הנחילנו!

לדמות עצמנו בשעת תקיעת השופר, כאלו אנו עולים בחיל וברעדה בט"ו מעלות עזרת הנשים, נכנסים בשערי ניקנור הנשאים, ובאים לעזרה. משמאל מתנשא המזבח הענק, עשר אמות גבהו, ומולנו כתל המקדש, מתנשא לגבה מאה אמות, מחפה רבדי שיש כחל ירק ולבן, כאדות ים. עולים במעלות אל שער האולם, וסביבו שריגי גפן הזהב, המקיפים אותו סביב סביב לרום ארבעים אמותיו, עד לנברשת הזהב והאלמטרות שבגבהו, ופנימה בחרדת קדש.

מזבח הקטרת מולנו, השלחן מימין והמנורה דולקת משמאל. מצדה, פרופה הפרכת הנשאה, ואור מפלא רום מעלה נוגה בעדה, האור המבהיק הבוקע מבית קדשי הקדשים.

בחיל וברעדה נכנסים אנו בשביל שבין שתי הפרוכות, והאור הולך ומתעצם, בוהק ומסנור.

עוד מעט נפנה, ונעמוד מול -

נעמוד מול -

מול ארון הברית, ובו לוחות הסנפירינות החקוקים באצבע אלקים. כפרת הזהב ועליה שני הכרובים פורשי הכנפים. משם בקע הדבור למשה, זה מקום השראת השכינה. ואני, כמו שאני, אני בלי כחל ושרק, אני בקטנותי ובחסרונותי, נסקר ונסרק ונזכר -

אני, שאמש בקשתי בזחיות שנה של תפוח בדבש, שאהיה לראש ולא לזנב, עומד ורועד, חשוף לאור השכינה, בשקוף מחלט -

ורעדה זו, חרדת הדין, היא שתועיל, שתצדיקני במשפט!

אוצרו של רבי ישראל מסלאנט.

אבל הבטחנו גם סיום. ונפתח בספור מן המדרש (בראשית רבה סה, כב). כשבא יעקב לקבל את הברכות, נאמר: "וירח [יצחק] את ריח בגדיו, ויראו: ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'" (בראשית כז, כז), ודרשו בגמרא (סנהדרין לו ע"א): אל תקרי "בגדיו" אלא בוגדיו". וכאורו, שעמד לתת הברכות לא לבנו בלבד, אלא לעם שיקים. והשקוף ברוח קדשו מי יהיו בני העם, עד לאחרונים שבהם, עד לבוגדים, ונחה דעתו. וכדגמה, הביא המדרש סיפורו של יוסף משיתא.

בשעה שבקשו שונאים להכנס להר הבית, אמרו: יכנס מהם ובהם תחלה. אמרו לו: "עלה, ומה שאתה מוציא יהיה שלך".

נכנס, והוציא מנורה של זהב.

אמרו לו: "אין דרכו של הדייט להשתמש בזו. אלא הכנס שוב, ומה שאתה מוציא יהיה שלך".

ולא הסכים.

הציעו לתת לו גבית המס בכל ארץ ישראל לשלוש שנים, ולא הסכים. אמר: "לא דיי שהכעסתי לאלקי פעם אחת, אלא שאכעיסנו פעם שניה!" מה עשו, כבלו אותו בשלחן של נגרים, והיו מנסרים בו, והיה צווח ואומר: "וי, אוי אוי, שהכעסתי לבוראי!"

תמה הרב מפוניב' זצ"ל: מה ארע כאן -

אדם שהיה מוכן להכנס לבית המקדש ולבזז אוצרותיו בעד בצע ממון, שהחפץ הראשון יהיה שלו. ומה יכול היה להרויח מהמנורה, הן הציעו לו את כל גבית המיסים בכל הארץ לשלוש שנים, מאות מיליונים -

אין, מדרגת היהודי השפל ביותר, המתיוון היחיד שהסכים לבזוז את בית ה', הפך בתוך שעה לקדוש, למוסר נפשו בפעל של קדשת השם!

וענה: כי נכנס לבית המקדש. והנכנס לבית המקדש, אפילו יהיה מתיוון שפל, אפילו אם נכנס לבזוז, יצא אדם אחר, מוסר נפש על קדשת השם! ואם כך - אוי, אם כך -

לא משלי הוא עצה נפלא וסגולה בדוקה של קדוש ישראל, רבי ישראל מסלאנט זצ"ל ("אור ישראל", אגרת ז), אלא שאנו נוסיף לה הקדמה וסיום.

ידועים דברי רבי ישראל מסלאנט זצ"ל, שהעצה לזכיה בדין היא חרדת הדין. וראיתו מדברי הגמרא (ראש השנה טז ע"ב) שכל שנה שרשה ועניה בתחלתה מתעשרת בסופה, ופרש רש"י: שישאל עושים עצמם רשים ועניים בראש השנה לדבר בתחנון ותפלה. כענין שנאמר: "תחנונים ידבר רש" (משלי יח, כג). והיו בשברון הלב, כמו שאמרו (ראש השנה כו ע"ב) ששופר של ראש השנה מצותו שיהא כפוף, לרמוז שכמה שמכופף ומשפיל עצמו בתפלתו, עדיף.

השאלה, איך מגיעים לכך והלב אטום ומאובן, סגור ומסוגר. איך בוקעים, איך סודקים, איך פותחים וכו' כחדה של מחט.

ויש לו כאמור עצה, והיא יסוד עמק בנפש האדם. לכן ראוי להציבו ולבארו. שנינו (סנהדרין מב ע"א), שכל מברך את החדש בזמנו כאלו מקבל פני שכינה. מדוע, מכל התפלות והברכות, נתיחד ענין קדוש הלבנה והשוה לקבלת פני שכינה? פרש רבנו יונה (בבאורו על הרי"ף, סוף פרק ד דברכות) שאמרו (ראש השנה כה ע"א) שהירח "פעמים שבא בארכה, ופעמים שבא בקצרה". בכל שעה משעות היום, יודעים אנו לומר היכן השמש עתה. אבל מי יודע היכן יראה הירח הלילה? מקומו תמיד מפתיע. ומכיון שכך, מעורר התפעלות ואנו רואים בו את יד ה' הממקמו במשמרתו ברקיע כרצונו, וזה ענין "קבלת פני שכינה". וכבר העיר רבי ירוחם ממיר זצ"ל ("דעת חכמה ומוסר" ח"א מאמר מ) שהיודעים והמבינים מכירים מסלול הירח ואינם מפתעים. אך אין זה משנה עבורנו. כי עלינו להתפעל גם מזריחת השמש ושקיעתה, ולהלל על כל נשימה ונשימה. אבל זו ידיעה בשכל בלבד, והידיעה השכלית אינה פועלת על הלב. שפת הלב היא התפעלות, ואם אנו מתפעלים מן הירח, הרי זה בגדר "קבלת פני שכינה" עבורנו.

כשנפטר הסבא מקלם זצ"ל, מסרו בנו וחתנו את סדור כתביו, המוני שיחותיו ומאמריו לתלמידו רבי ירוחם ממיר. במשך שנים שקד על מיונם וסדורם, מקיפים הם ים של נושאים. ומה בחר לקבע בראש, במה בחר לפתח את שני כרכי "חכמה ומוסר"? במאמר אודות "כח הציור", שהוא הפועל על הלב ומביא להתפעלות. ומצאו בצווי התורה: "אם כסף תלוה את עמי", איך יוכל האדם לפעל על עצמו להלוות, ובלא רבית, ושלא להיות כנושה, ושלא ירע לבבו, באמצעות "את העני עמך" (שמות כב, כד), פרש רש"י: הוי מסתכל בעצמך, כאלו אתה עני: באמצעות "כח הציור"! נצטוינו לזכור את יציאת מצרים, ולספרה בהרחבה. "יכול מראש חדש, תלמוד לומר: ביום ההוא. אי ביום ההוא, יכול מבעוד יום? תלמוד לומר: בעבר זה, לא אמרתי אלא בשעה שמצא ומרור מנחים לפניך". מה מוסיף ליל היציאה, ומוסיפים המצה והמרור? ציור מוחשי!

לא נחה דעת הסבא מקלם, עד שבקש מהקודש ברוך הוא שיראהו ולו בחלומו, את הגיהנם. וראיה היתה לו, שהראיה תשפיע רבות. שאמרו (במדבר רבה כג, ה. תנחומא מסעי ד) שהקדוש ברוך הוא הראה למשה רבינו מה שבשמים ממעל ועל הארץ מתחת. הראהו גיהנם, והתחיל משה מתירא. הרגיעו: "הראיתך בעיניך, ושמה לא תעבר" (דברים לד, ד). והלא על משה רבינו אמרו (ברכות לג ע"ב) שהיראה דבר קטן היא לגביו, ועם כל זאת כשראה נתירא יותר: כח הציור!

הסטיפילר זצ"ל הביא דברי הגמרא (נדרים כב ע"א): כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו, ולא עוד אלא שחלי התחנותיו המכלה עינים ומדאיב את הנפש שולט בו. ותמה: הרמב"ן כתב (בהקדמה פרושו לאיוב) ששעה אחת בגיהנם נוראה משבעים שנות יסורי איוב בעולם הזה. ולאחר שאמרו שכל מיני גיהנם שולטין בו, כל הסוגים והמדורים, הוסיפו: "ולא עוד", יותר מזה, ששולט בו חלי התחנותיו? אבל מה נעשה, וזה האדם: הגיהנם בידיעה, והתחנותיו מרגשת ומוחשית. האדם אינו מתפעל מידיעותיו אלא מתחושותיו!

הכלל: לא נחה דעת הסבא מקלם זצ"ל עד שקבע נחרצות: "הפרש מה בין צדיק לרשע הוא רק כח הציור - כי מי לא ידרוש טובה מתמדת, וכלו טוב? רק כח הציור חסר לרשע, ולא חסרון אמונה כסברת העולם, ("חכמה ומוסר" ח"א מאמר כח). שהרי "יודעים רשעים שדרכם למיתה" (שבת לא ע"ב), אלא שהידיעה אינה משפיעה על האדם. ו"איזהו חכם, הרואה את הנולד" (תמיד לב ע"א). גם הרשע יודע את הנולד. ברם החכם רואהו, במוחשיות. מגיס את כח הציור, ולכן גובר הוא על יצרו.

נסכם, אפוא: העצה לזכיה בדין היא חרדת הדין, ואיך נוכל לחרד והלב אטום. והתשובה, שהלב מתפעל מדבר מוחשי, מציור חי. ואם נמצא ציור שכזה ולבנו יפתח, נזכה בדין. מצא עבורנו רבי ישראל מסלאנט ציור כזה בדברי הגמרא (ראש השנה כו ע"א).

ששינוי במשנה: כל השופרות כשרים, חוץ משל פרה. ואחד הטעמים, משום שיזכיר את חטא העגל, ואין קטגור נעשה סגור.

הרי "שופר, כיון דלזכרון הוא, כלפנים דמי" -

לא כבית המקדש, כאולם וכהיכל, אלא כקדש הקדשים ממש -
הרי צריכים לנו לצאת משם אחרים! אוי, כמה אחרים! (והגדת)

למנצח לבני קרח מזמור - רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

כתוב בפרשת קרח "ויקם משה וילך אל דתן ואבירם וילכו אחרי זקני ישראל" מבאר רש"י מדוע הוא הלך אליהם? "כסבור שישאו לו פנים". משה רבינו רצה להציל אותם ברגע האחרון, אולי אם אבוא במיוחד אליהם יהיה להם אביסלע' דרך ארץ = מעט דרך ארץ. מה הם עשו? "ודתן ואבירם יצאו ניצבים פתח אוהליהם ונשיהם ובניהם וטפם".

יהודי רגיל הלומד ומבין כי הנה משה רבינו ניסה, רצה, אך לא הצליח לפעול מאומה. איש האלוקים קם והלך אל החוטאים האלו אך ללא הצלחה ליבם נשאר קשה כאבן - "ויאבדו מתוך הקהל".

והנה כאשר תעיינו במדרש תראו "בשכר שהשכים משה לפתחם זכה להציל ארבעה צדיקים מדינה של גיהנום ואלו הם שלושת בני קרח ואון בן פלת" (ולא קשה ממה שאמרו חז"ל "און בן פלת אשתו הצילתו" כי כידוע זה זה גורם).

ברגע האחרון ממש שאפילו בפה כבר לא יכלו לשוב, בשנה האחרונה בלב "רחש ליבם דבר טוב" ואז "מקום נתבצר להם". כיצד באמת התנהלה החזרה בתשובה שלהם, הרי הם היו עם קרח?!

חז"ל מגלים ומספרים לנו.

בעיצומה של המחלוקת הם ישבו ביחד עם אביהם קרח, והנה משה רבנו ע"ה עבר לפנייהם. הם חשבו לעצמם: מה עושים עכשיו? אם נעמוד לכבודו של משה רבינו זו פגיעה באבא והתורה אמרה 'כבד את אביך ואת אימך'! אך מאידך גיסא לא לקום וכי אפשר?! הם התגברו על עצמם וקמו "באותה שעה רחשו ליבם לתשובה" מה הכוונה? הם לא שבו עדיין בתשובה כי אם שבו מה חיפשו בגיהנום, אלא שמעשה ההתגברות, אע"פ שהיה לא נעים שברו את עצמם וקמו, המצווה הזו נתנה להם את הכח אחרי זה - שיחזרו בתשובה.

אנו לא יודעים כיצד הדברים הללו עובדים בדיוק. אדם עושה מעשה שלכאורה כלום, כמו מעשהו של משה רבינו ע"ה, שהיה אפשר לחשוב כי לא פעל שום דבר בהליכתו, אבל חז"ל מלמדים אותנו כי בשכר הליכתו פעל אצל אחרים. בתפילה מצינו כעין זה: באבות דר' נתן כתוב "יש תפילה שמועלת אחרי מאה שנה", אתה מתפלל ולא עוזר ולפתע בעתיד הרחוק התפילה מועילה. הסטייפלער זי"ע היה אומר: רואים בעלי תשובה שגם אבא ואמא שלהם היו חוטאים לה', אך שבו בתשובה מחמת הדמעות של הסבתות, הינו שהתפילות הועילו לאחר עשרות שנים. כך גם במעשים.

המגיד דורש לאוזניים אטומות

אתם יודעים? המגיד מקולמאני רבי הלל זצ"ל, נסע ברכבת וראה חייל יהודי שמוציא מתיקו כריך (סנדוויץ) ומתחיל לנגוס ובתוכו בשר לבן רח"ל (על פניו הכיר כי הוא יהודי), המגיד ניגש ושאל: "מה אתה אוכל?" "כן, כן, אני אוכל מה שאתה רואה..."

"אתה יהודי?"

"כן, נכון". "יהודי אוכל דבר אחר?! תמה. כן".

המגיד החל לומר לו מוסר, לדרוש דרשה, הסביר לו מה זה עבירה בכלל? ומה חומרתן של מאכלות אסורות. דיבר ודיבר. דרשה ארוכה. ובעודו דורש החייל לועס ולועס... המגיד המשיך בדבריו כי ה' הטובה עליו שפך את ליבו. ההוא סיים סנדוויץ אחד והוציא כריך שני, והמגיד המשיך לדבר על ליבו...

לפתע החייל הפסיק מלעיסתו ושאל: "תגיד לי אתה שפוי?"

"למה לא?!"

"אתה רואה כי אני אוכל וממשיך ואיני שת ליבי לכל המוסר שאתה אומר מה אתה ממשיך לדבר, וכי אינך מבין שדבריך לא יועיל מאומה, מדוע אתה ממשיך?!"

"אני אדבר ואמשיך. ואם אתה שואל מה התועלת, רצוני לומר לך משהו. אתה עכשיו חייל צעיר עם כל הכח והעוצמה, אתה חושב כי כל העולם שלך אב לא תמיד אדם נשאר הגיבור הכי גדול, מגיעים זמנים שלא הולך כל כך טוב, כל בן אדם יש לו זמנים שונים, ובפרט לעת הזקנה הכוחות אוזלים ויכול להיות כי אז הכוחי ועוצם ידי ירד קצת, הדיבורים של עכשיו יעלו בזיכרון, כי הנה ישב על ידי יהודי ונדנד לי: מה זו מצוה, מהי עבירה, ואז יועיל לך משהו. ואפילו אם כל החיים ממש יהודי חוי לו כפורק עול אבל בשעת מיתה שכבר וי וי, אולי תיזכר משהו ויעלה בליבך הרהור תשובה, גם כדאי לי!..."

כללו של דבר, אדם לא יכול לדעת כלל, מה יועילו הפעולות שלו, ולהיכן יגיעו מעשיו. על קרח ודתן ואבירם לא השפיע, אבל השפיע על אחרים להצילם מדינה של גיהנום, ויש בכך הרבה עובדות מידי דור ודור.

נמצינו עוד מחז"ל כי מעשה טוב שלהם, כבישת הייצר, ממשיך ועושה בשבילם הלאה שאח"כ יצליחו להרהר בתשובה.

לפני תקיעת שופר אנו אומרים בהתעוררות "למנצח לבני קרח מזמור", מה אנו בדיק אומרים? בפשטות מטרת האמירה היא "מלכויות! אך יכול להיות שיש סיבה ורמז נוסף לעורר את הלבבות.

בני קרח, אוי בני קרח!, מתי זכו לתשובה? רגע לפני האחרון!. אדם יכול לתפוס את עצמו גם ברגע האחרון. אומרים לך לפני תקיעות שופר, ברגע אחרון, תפוס את עצמך. ספרי חיים וספרי מתים פתוחים, תיזכר נא בבני קרח ותתפוס את הרגעים הללו להרהר בתשובה שלימה. וה' יעזרו לנו לשוב לפניו באמת.

(להגיד)

"בארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בחג נידונים על המים בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון שנאמר היוצר יחד ליבם המבין אל כל מעשיהם" (ראש השנה דף טז) המושג בתחילת ראש השנה אומרת: "ארבעה ראשי שנים הם..." אח"כ המושג מוסיפה "בארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה, בעצרת דנים על פירות האילן, בחג נידונים על מים, בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון" שואלת הגמרא (בדף יח) מה הכוונה כבני מרון? מבארת הגמרא בשלושה פירושים.

פירוש ראשון: כחילות של בית דוד. הצבא של דוד היו הולכים אחד אחד. - כך בראש השנה אנו עוברים לפניו כבני מרון אחד אחד, כאותם גדולים וחשובים.

פירוש שני: "כמעלות בני חורון". הר גבוה, שבגובהו יש שביל, בו אפשר לעבור רק אחד אחד, כך ממש בראש השנה עוברים לפני הקב"ה זה אחר זה.

פירוש שלישי: "כבני אימרנא". כאשר מעשרים את הצאן, הן עוברות דרך דלת קטנה שרק אחד יכול לעבור וכך סופרים עד עשר, אחד ועוד אחד. אינני מבין, וכי כדי להסביר שכל אחד עובר לחוד צריך שלושה משלים? כחילות, כמעלות בני חורון, כבני אימרנא, אתמהא?!

וכדי ליישב, אספר לכם סיפור קטן: היה פעם סוחר גדול שנסע ליום השוק והשקיע שם את כל כספו ברכישת סחורה יקרה וגם כספי הלוואות שחברים נתנו לו, הוא החליט להסתכן ולעבור בגניבה את הגבולות כדי להיפטר מהמכס על הסחורה וכך יוכל להתעשר, הוא לא נח ולא שקט עד שמצא עגלון המוכן לעבור איתו את הגבול.

הוא סידר את כל תוכנית הבריחה - מסלולי הנסיעה לשעות לילה שאין אור של ירח, ולילות שאין חילים רבים ליד הגבול וכו'.

הגיע הלילה המיועד. הסוחר העמיס על העגלה את כל סחורתו היקרה. ושניהם, הסוחר והעגלון, עלו על העגלה. העגלון מבחין כי בעל הבית הסוחר יושב על הכסא - ושיניו נוקשות דא לדא, ידי ורגליו רועדים.

שאל אותו העגלון בלגלוג: מה אתה רועד, הרי יש עוד יותר מחמש שעות עד שנגיע ליער, מה הפחד שלך כאן ליד הבית?

"למה שלא אפחד, אני עושה חשבון פשוט, אם אצליח במשימתי, איזה עושר ימלא את כיסי, ההון האישי שלי יהיה פי עשרה ממה שהשקעתי, ממחר - אחיה חיי עושר וכבוד, מה נפלא. אבל אם חס ושלום לקראת עלות השחר ניפגש חלילה בשוטר הגבולות שיכריז 'עצור! הרם ידיים!' הסחורה תלך למשטרה, פרוטה לא אראה ממנה, ואת עצמי אפגוש בבית האסורים, בעלי חובות ירדפו את משפחתי וכו', א"כ למה שלא ארעד, בעוד כחמש שעות אני על פתח עושר או על פי תהום ואיך לא ארעד?."

נסעו ונסעו. הגיע חצות לילה. החלו כבר להיכנס ליער, חצו את הגבול, ראה הסוחר שהעגלון רועד קמעה. שואל אותו: עגלון, מדוע אתה רועד?

משיב לו העגלון, "שמע נא, בסך הכל אני גם בן אדם, ואנו מתקרבים לרגעים קשים ומסוכנים, נכון שאין לי כאן סחורה פרטית, אבל לא נעים לשבת חודש בבית סוהר, וגם העגלה והסוסים שיטלו ממני לא באו לי בחינם."

ממשיכים לנסוע פנימה במעבי היער בין השבילים המוכנים מראש, והם שניהם רועדים, קילומטר ועוד קילומטר, מה הם רואים בביור, כי הסוסים אינם רועדים, לא מבינים כלום.

הפחד השורר כל כך לא מדבר אליהם כלום. הסוס נשאר בעל חיים לפני הגבול, בתוך הגבול ולאחוריו. נשאר כמו קודם.

הנה כל זאת מרמזת ואומרת הגמרא בשלושת הדוגמאות.

יש יהודי שלקראת ימים נוראים מתחיל לרעד.

עוד בשבת מברכים כאשר מכריזים "ראש חודש אלול" הוא כבר מתחיל לרעד "כחילות בית דוד" שאינם עוברים סתם כך, אלא מתאמנים קודם, משקיעים כוח ומאמץ זמן רב עוד לפני המפקד המכריע.

יש סוג שני, שעד ראש השנה הוא חלש ביראת שמים. אבל כאשר בא ראש השנה מתחיל לרעד "כמעלות בני חורון" כי כאשר צועדים בשביל

המסוכן כאשר משני צדדים תהום, רועדים, פוסעים עוברים אדם אחר חברו - בפחד, כמו כן, בשעה שעוברים לפני המשפט, ביום המשפט הפחד שורר.

אבל יש סוג שלישי, יהודים הדומים לבני אימרא כהצאן, אותם כבשים שקטים צוהלים ומתרוצצים שנכנסים בפתח וסופרים אותם אחד אחד ואינם מבינים כלום, אוי, הכבש העשירי לא יודע כי בעל הבית סימן לו פס אדום על גבו...

"בראש השנה יתבונן וביום צום כיפור יחתמון כמה יעברון מי יחיה ומי ימות" קו חיים על הגב וחס ושלום להיפך פס אדום - "מי ימות". היכן השכל שלך?

הקב"ה יושב בראש השנה על כסא דין, אך המשפט לא הגיע בפתאומיות "כנשר יעיר קינו על גוזליו ירחף" - הנשר הזה הוא רחמן על בניו ואינו בא לקינו בפתע פתאום אלא מקשקש מאילן לאילן ומסוכה לחברתה כדי שיעורו בניו ויהא בהם כח לקבלו. כך הקב"ה דופק לנו כל חודש אלול בשופר, עורו ישנים משנתכם ונרדפים הקיצו מתרדמתכם. לעוררנו לקראת ראש השנה - כאשר נפתחים ספרי חיים ומתים.

(להגיד)

אנחנו בע"ה היום, רוצים לעסוק בעבודת השופר, ובע"ה להיכנס לעומק עבודת ראש השנה:

השופר רמזו בפרשה שלנו, במילים (דברים כט, יז) שרש פרה ראש ולענה ר"ת שופר.

לפני שנדבר על ענין השופר, ואני אומר כבר עכשיו, שהענין הוא קצת עמוק, אני מקווה שבס"ד נזכה להעביר את הדברים, אבל צריך לדעת, כשאנחנו מקיימים מצות שופר, כי הקב"ה אמר לתקוע בשופר, כמו שהגמרא אומרת (מסכת ראש השנה טז, א) - ואמר רבי יצחק למה תוקעין ברה"ל למה תוקעין רחמנא אמר תקעו.

אנחנו מברכים "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו לשמוע קול שופר", כל אחד שומע קול שופר, וזו המצווה שאנחנו מקיימים. זו המצווה, וכל מה שנאמר עכשיו, זה יהיה רק כדי להעמיק במצווה, בתוכן שלה, אבל המצווה עצמה, זה לשמוע קול שופר ולהמליך את הקב"ה בשופר.

בואו נתחיל שלב אחר שלב, ובע"ה אנחנו נבין דברים שרבותינו מגלים לנו, מה מונח בשופר:

צריך לדעת, שכל זמן שלא תוקעים בשופר, בראש השנה, הקב"ה מנהל את העולם בדין ולא ברחמים, כך כתוב במדרש (ויקרא רבה, פרשת אמר, כט, ג) - רבי יהודה רבי נחמן פתח (תהלים מז, ו): עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, בשעה שהקדוש ברוך הוא יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, מאי טעם, עלה אלקים בתרועה, ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקדוש ברוך הוא, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים, דכתיב: ה' בקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדת הדין לרחמים, אימתי בחדש השביעי.

ממשין המדרש ואומר - רבי יאשיה פתח (תהלים פט, טז): אשרי העם ידעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, רבי אבהו פתר קרא בחמשה זקנים שהם נכנסים לעבר את השנה, מה הקדוש ברוך הוא עושה מניח סנקליטין שלו מלמעלן ויורד ומצמצם שכינתו ביניהם מלמטן, מלאכי השרת אומרים הא תקיף הא תקיף, הא אלהא הא אלהא, מי שכתוב בו (תהלים פט, ח): אל נערץ בסוד קדשים רבה, מניח סנקליטין שלו ומצמצם שכינתו ביניהם למטה, כל כך למה, שאם טעו בדבר הלכה הקדוש ברוך הוא מאיר פניהם, הדא הוא דכתיב: באור פניך יהלכון.

אמר רבי יאשיה, כתיב: אשרי העם ידעי תרועה, וכי אין אמות העולם יודעים להריע, כמה קרנות יש להן, כמה בוקינוס יש להם, כמה סלפירגסי יש להם, ואמרת: אשרי העם ידעי תרועה, אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מדת הדין למדת רחמים, אימתי בחדש השביעי. לשון המדרש הוא, שרק עם ישראל יודעים "לפתות" את הקב"ה, שום אומה אחרת לא יודעת לעשות זאת.

והשאלה שנשאלת היא - מה הפיתוי שיש בתקיעת שופר? ולמה אם גוי ייקח שופר, ויתקע, הוא לא ידע "לפתות" את הבורא?

שאלה נוספת, שמובאת בגמרא (מסכת ראש השנה טז, א) - אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני.

פירוש הדבר, שאנחנו תוקעים בשופר, כאילו אנחנו בעקידה. והשאלה שנשאלת היא - מה יש, אנחנו לא עושים שום פעולה. אנחנו יושבים ושומעים תקיעת שופר, ואמרת הגמרא, שבזה שאתה שומע תקיעת שופר מאיל, נחשב לך כאילו עקדת עצמך.

איפה העקידה? מה עשינו פה?! לא פשטנו צווארנו שום דבר ... איפה בא לידי ביטוי כאילו עקדתם עצמכם לפני?

הזכרנו בשבוע שעבר, למי שזוכר את דברי הספרי, שאומר שעקידת יצחק הייתה בראש השנה.

הוא מביא על זה פסוק (בראשית כב, יד) אשר יאמר היום בהר ה' יראה. היום זהו ראש השנה, כך מביא הזוהר, וכך גם אומר הספרי.

אומר המדרש (תנחומא פרשת וירא, אות כג), מביא המדרש את אותם דברים, כמו של הספרי, רק הוא לא אומר שזה היה בראש השנה - אמר

לו: כשם שהיה בלבי מה להשיבך ולומר לך, אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, עכשו אתה אומר לי העלה שם לעלה, וכבשתי את יצרי ולא

השבתך, כך כשהיו בניו של יצחק חוטאין ונכנסין לצרה, תהא נזכר להן עקדתו של יצחק ותחשב לפניך כאלו אפרו צבור על גבי המזבח ותסלח

להן ותפדם מצרתן. זוהי בקשתו של אברהם אבינו אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה אמרת את שלך ואמר אני את שלי. עתידין בניו של יצחק לחטוא לפני ואני דן אותם בראש השנה. אלא אם מבקשין

שאחפש להן זכות ואזכר להן עקדת יצחק, יהיו תוקעין לפני בשופר של זה. אמר לו: ומה הוא השופר? אמר לו: חזור לאחוריק. מיד, וישא אברהם

את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו. בפעם הראשונה, שאברהם אבינו רואה שופר, שזה כשהאיל הסתבך

בקרניו זה אחד מעשרה דברים שנבראו בין השמשות. נאחז בסבך בקרניו, אמר לו

הקדוש ברוך הוא: יהיו תוקעין לפני בקרן איל ואושיעם ואפדם מעונותיהם. והוא שדוד משבח, מגני וקרן ישעי משגבי ומנוסי (ש"ב כב,

ג). עד כאן דברי התנחומא.

במדרש רבה (בראשית רבה, פרק נו, ט) מובא - וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר (בראשית כב, ג), מהו אחר, אמר רבי יודן אחר כל

המעשים ישראל נאחזים בעברות, ומסתבכין בצרות, וסופן לגאל בקרנו של איל, שנאמר (זכריה ט, יד): וה' אלקים בשופר יתקע וגו'.

אמר רבי יהודה בר סימון אחר כל הדורות, ישראל נאחזים בעברות, ומסתבכין בצרות, וסופן לגאל בקרנו של איל, הדא הוא דכתיב: וה' אלקים

בשופר יתקע. עד כאן, דברי שתי המדרשים.

יוצא, שבתקיעת שופר אנחנו נושעים, הקב"ה מוחל לנו על העוונות, "בתקיעת שופר, כאילו עקדתם עצמכם לפני".

אנחנו רוצים להבין, מה המיוחד בשופר הזה, מה יש בשופר הזה, שכל הישועות נאמרו בו?

רעיון נוסף, מופיע בדברי גמרא (מסכת ראש השנה טז, א) - בארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן ברה"ל כל

באי עולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמר {תהלים לג-טו} היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם ובחג נידונין על המים.

אומרת הגמרא, באותו עמוד למטה - תניא א"ר יהודה משום ר"ע מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה הוא אמר

הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת מפני שעצרת זמן פירות האילן

הוא אמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג אמר הקדוש ברוך הוא נסכו

לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות מלכיות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי

שיעלה זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר.

מובא כאן, שכמו שאם נותנים בחג הפסח תבואה, מתברכים התבואות, וכמו שבחג העצרת נותנים שתי הלחם, אז מתברכים הפירות, וכמו

שבחג הסוכות מביאים מים, מתברכים המים, כך בראש השנה, כמו שאומרים מלכיות וזכרונות ושופרות, כך הקב"ה מולך עלינו, וזה שהוא

מולך עלינו, זו הברכה הכי גדולה שיכולה להיות!

איך ממליכים את הקב"ה? ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות מלכיות כדי שתמליכוני עליכם!

אז לכאורה, במה זה מספיק? בזה שאנחנו אומרים זכרונות מלכיות ושופרות, זה מספיק.

ממשיכה הגמרא ואומרת - מלכיות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר.

הגמרא סוטרת את עצמה, מיני ובי, בהתחלה אומרת הגמרא - ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות - זה מספיק, וכשהגמרא

מסיימת, היא אומרת - ובמה בשופר. אז אם אתה אומר ובמה בשופר, אז זה לא ואמרו לפני.

היה צריך לומר תקעו לפני מלכויות זכרונות ושופרות, אבל הגמרא לא אומרת את זה, אלא היא אומרת - ואמרו לפני בראש השנה מלכויות זכרונות ושופרות, ובסוף היא שואלת - ובמה? מה זה ובמה? בפה!

אתה אומר ואמרו לפני, אם אמרו, אז זה אמירה בפה בלבד. למה הגמרא ממשיכה ובמה בשופר? כך שואלים המפרשים, על דברי הגמרא.

אנחנו בע"ה, רוצים להעמיק בדברים:

ישנו ספרי, בפרשת בהעלותך, שהוא הקטע המסיים את סדר השופרות (במדבר י, י) ובוים שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם אני ה' אלקיכם.

רבתי, זה המקור בתורה, כמו שאומר הספרי, למלכויות זכרונות ושופרות.

אומר הספרי - ותקעתם בחצצרת, הרי שופרות. והיו לכם לזכרון, הרי זכרונות. אני ה' אלקיכם, הרי מלכויות.

שואל הספרי - אם ככה יוצא, שבתורה כתוב קודם כל שופרות, זכרונות ובסוף מלכויות, והרי אנחנו לא אומרים ככה, אלא קודם כל מלכויות, זכרונות ובסוף שופרות - זה נגד מה שכתוב בתורה!

מה ראו חכמים, לומר מלכויות בהתחלה, אם בפסוק כתוב אני ה' אלקיכם בסוף? אלא, המליכהו עליך בתחילה, ואחר-כך, בקש רחמים מלפניו.

קודם כל תמליך את הקב"ה, ואחרי שהמלכת אותו, בקש רחמים! במה תמליך אותו, שואל הספרי?

ואומר - בשופר. ואין שופר, אלא של חירות, שנאמר (ישעיה כז, יג) ביום ההוא יתקע בשופר גדול.

שואל הספרי - אבל איני יודע מי התוקע?

תלמוד לומר (זכריה ט, יד) וה' אלקים בשופר יתקע.

ועדין איני יודע מאין התקיעה יוצאה?

תלמוד לומר - (ישעיה סו, ו) קול שאון מעיר קול מהיכל

אומר לך הספרי - בתורה כתוב לך מה הסדר - ותקעתם בחצצרת, הרי שופרות. והיו לכם לזכרון, הרי זכרונות. אני ה' אלקיכם, הרי מלכויות. אז למה אנחנו לא עושים ככה?

אומר לך הספרי - קודם כל תתחיל מלכויות, תמליך את הקב"ה, ואחרי זה תבקש ממנו!

שואל הספרי - במה ממליכים אותו?

ואומר - בשופר.

מי תוקע בשופר?

הקב"ה.

מאיפה יוצאים הקולות?

מבית המקדש.

תשאל את המתפללים - מי תוקע כאן?

יגידו לך - משה... דוד... יחזקאל...

אומר הספרי - יש לך טעות! אתה יודע מי תוקע בשופר? האלוקים תוקע בשופר, שנאמר (זכריה ט, יד) וה' אלקים בשופר יתקע.

זאת אומרת, שמי שיתקע בשופר בע"ה, זה יהיה הקב"ה! ולא משה, ולא דוד, ולא יחזקאל!

כל המפרשים מנסים להבין, למה הספרי מתכוון.

אנחנו בע"ה, רוצים להבין את הענין, בואו וניכנס לעומק הדברים:

רעיון נפלא, מביא אותנו המהרש"א, במסכת ראש השנה, אבל מקור הדברים קודם הרבה יותר, הוא מופיע בכתבי ר' יוסף אלבו (בעל העיקרים חלק א, מאמר א, פרק ד).

רבתי, אני אומר קודם כל, את היסוד שלו:

מי שראה פעם את ספר העיקרים, של ר' יוסף אלבו ... אנחנו לאחור התפילה אומרים, חוץ מעלינו לשבח שדיברנו בשבוע שעבר, אומרים, או שש זכירות, לפי מה שאומרים האשכנזים, או עשר זכירות, שאומרים בני עדות המזרח, ולאחר מכן יש י"ג עיקרים.

הרמב"ם חילק את העיקרים, ל"ג חלקים.

ר' יוסף אלבו, חולק עליו וסובר שישנם רק שלושה עיקרים, וזה הספר שנקרא ספר העיקרים.

ר' יוסף אלבו, הוא אחד מהראשונים, והוא חולק על הרמב"ם. הוא סובר שיש רק שלושה עיקרים והשאר כמו ענפים היוצאים מן העץ.

נקריא את מה שהוא כותב, וממנו נתחיל את העבודה - הדרך הנכון, שיראה לי בספירת העיקרים, שהם שורשים ויסודות לתורה האלוקית הוא, כי העיקרים הכוללים לדת האלוקית הם שלושה - מציאות ה',

השגחה לשכר ולעונש, תורה מן השמים. ואלו השלושה, הם אבות לכל העיקרים.

הראיה שלי, שאלה היסודות - מראש השנה.

בראש השנה, באו אנשי כנסת הגדולה, ותיקנו לנו סדר עבודה, בתפילת המוסף - מלכויות, זכרונות ושופרות.

המורה על היות שלושת העיקרים האלו, שהם שורש ויסוד לאמונה, אשר בה יגיע האדם אל ההצלחה האמיתית, הוא מה שיסוד לנו, אנשי כנסת הגדולה, בתפילת המוסף של ראש השנה, שלוש ברכות -

מלכויות, זכרונות ושופרות.

מלכויות, כנגד מציאות ה'. זכרונות, כנגד שכר ועונש. שופרות, כנגד תורה משמים.

כי ברכת המלכויות, היא כנגד מציאות ה', וזה מה שאנחנו אומרים - על כן נקוה לך ה' אלקינו... יכירו וידעו כל יושבי תבל. כי לך תכרע כל ברך.

תשבוע כל לשון... ויקבלו כולם את עול מלכותך .. זה מלכויות. יסוד ראשון, מציאות ה'.

זכרונות, שכר ועונש - אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם.

נח היה צדיק, ניצל בתיבה - "וגם את נח באהבה זכרת". הרשעים שלא היו ככה, תבעו במבול - שכר ועונש.

וברכת השופרות, לרמוז על העיקר השלישי, שהוא תורה מן השמים, ועל כן נאמר אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם מן השמים השמעתם קולך, ולפי שמתן תורה היה באמצעות קול שופר חזק מאוד, לכן הוא נקרא שופרות.

וזהו שאמר הנביא ישעיהו (לג, כב) כי ה' שפטנו ה' מחקקנו ה' מלכנו הוא יושיענו - אתה רוצה ישועה, תאחוז בשלושת היסודות האלה.

כי ה' שפטנו זה יסוד שכר ועונש. ה' מחקקנו זה תורה משמים, שנאמר (דברים לג, כא) כי שם חלקת מחקק ספון

ה' מלכנו זה יסוד מציאות ה'.

ממשיך ר' יוסף אלבו וכותב - על כן סיים הוא יושיענו, כלומר, כי עיקר הצלחת האדם תלוי באמנתם, יש לו בהם יתרון גדול על כל העולם, וראוי שיושיענו בייחוד על כולם.

אומר לנו ר' יוסף אלבו - אתה רוצה להיוושע?? כל יהודי צריך ישועה בראש השנה... הישועה טמונה בשלושת הדברים האלה. זה מה שאומר הנביא הוא יושיענו! אם אתה מאמין במציאות ה', אם אתה מאמין שהוא השופט, אם אתה מאמין שתורה מן השמים, הוא יושיענו - זו הישועה! באו אנשי כנסת הגדולה, שידעו מה נעשה בשמים ביום הדין, ואמרו לנו - אתם רוצים ישועה בראש השנה???

זה הסדר - מלכויות, זכרונות ושופרות!

לאחר ההקדמה הזאת, של ר' יוסף אלבו, שעומד עליה גם המהרש"א, במסכת ראש השנה, אני רוצה ברשותכם, לחזור לשיעור הקודם,

ולחזירי כמה עקרונות, שדיברנו בשיעור הקודם:

רב, שכתב את תפילת ראש השנה, כתב לנו שנדע, שיום הדין, ראש השנה, נקבע כבר לפני 5771 שנים.

הקב"ה אמר אותו לאדם הראשון, באותו יום, א' בתשרי, לפני 5771 שנים.

"מראשית כזאת הודעת, ומלפנים אותה גילית, זה היום, תחילת מעשיך, זיכרון ליום ראשון"

כל מה שאנחנו עושים בראש השנה, חוזרים לנקודת ההתחלה של יום ראשון.

עפ"י זה, הסברנו בשבוע שעבר, למה אנחנו משתחוים בראש השנה.

מה זה "ואנחנו כורעים ומשתחוים"? מה זה "עלינו לשבח"? מה זה ההשתחויה?

זה כנגד מה שהנחש פיתה, את אדם וחווה לא להשתחוות ... זה דיברנו בשבוע שעבר, ואנחנו רוצים להמשיך.

כותב הר"ן (מסכת ראש השנה, פרק ג, דף ג' מדפי הרי"ף) את הסדר של היום הראשון.

היום הראשון, הכוונה לא' בתשרי, יום בריאת האדם, יום השישי בשבוע.

אומר המדרש (ויקרא רבה, פרשת אמר, כט) - בשעה ראשונה עלה במחשבה, בשניה נתיעץ עם מלאכי השרת, בשלישית כנס עפרו, ברביעית גבלו, בחמישית רקמו, בששית עשאו גלם, בשביעית נפח בו נשמה, בשמינית הכניסו לגן, בתשיעית נצטוה, בעשירית עבר, באחת עשרה נדון, בשתיים עשרה יצא בדימוס. אמר הקדוש ברוך הוא לאדם, זה סימן לבניך כשם שעמדת לפני בדין היום הזה ויצאת בדימוס, כך עתידין בניך לעמד

לפני בדין ביום זה ויוצאין לפני בדימוס, אימתי בחדש השביעי באחד לחדש.

זאת אומרת, שהקב"ה אמר לאדם הראשון, דע לך, מהיום והלאה, כשם שדנתי אותך היום, וקבעתי את דינך, שאתה צריך לעבוד קשה לפרנסתך, ועל אשתך גזרתי, שבעצב תלד בנים, ועל הנחש גזרתי, שעפר יאכל כל ימי חייו, זה היה בראש השנה! כבר 5771 שנה, יושב הקב"ה בדין, בכל שנה ושנה.

אנחנו, יש לנו נשמה, את הנשמה הזאת, נפח הקב"ה באדם הראשון, וכולנו היינו בתוכו, כל נשמות העולם, היו בתוך אדם הראשון. הקב"ה נפח בו נשמה, בשעה השביעית, של יום השישי.

מה פירוש הדבר נשמה? למה קוראים לנשמה, נשמה? הפירוש הפשוט של הדבר – נשמה, מלשון נשימה, ויש לזה סימוכין מדברי מדרש (בראשית רבה, פרק יד, אות ט):

רבי ביסני ורבי אחא ורבי יוחנן בשם רבי מאיר אומרים, הנשמה הזו ממלאה את כל הגוף, ובשעה שאדם ישן היא עולה ושואבת לו חיים מלמעלה. רבי לוי בשם רבי חנינא אמר, על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא, מה טעם (תהלים קנ, ו): כל הנשמה תהלל יה, כל הנשימה תהלל יה.

ההלכה, אם קובעים שאדם מת, זה לא א.ק.ג, אלא לוקחים נוצה ושמים אותה ליד האף.

כל זמן שיש אוויר והנוצה זזה, מפנים עליו את הגל, אפילו שיודעים שנפל לו על הראש חצי טון. מבחינת התורה, אם יש אוויר, הוא חי. זו הנשמה – מקור החיים.

בא ר' חיים מוולוז'ין (נפש החיים שער ג, פרק טו ואומר – אם בגלל הנשימה, היו קוראים לזה נשמה, גם בהמה נושמת, גם קוף נושם וגם ינשוף נושם, אז מה תגיד, שיש להם נשמה! אז למה קוראים לזה נשמה?)

לא בגלל שהם נושמים, כי הקב"ה נפח באדם נשמה. הנפיחה, שהקב"ה נפח באדם, לכן הנשמה נקראת נשמה, שנאמר ויפח באפו נשמת חיים.

אומרים לנו חז"ל – מה שהקב"ה נפח, הוא נתן משלו, אז חלק אלוה ממעלה, שנקראת נשמה, נמצאת בנו, ממת? מהשעה השביעית של יום השישי, היום הראשון בבריאה.

רבותי, אם אלה פני הדברים, אני רוצה בע"ה לעמוד על משפט אחד, שכותב השם משמואל, בספרו, במערכות ראש השנה, מה שאביו אמר לו, משפט אחד:

הגיד לי, כבוד קדושת אבי זצ"ל, האדמו"ר מסוכטשוב – ענין השופר של ראש השנה, הוא מעין מאן דכתיב באדם הראשון ויפח באפו נשמת חיים, וזה מה שכתב בספרי, בפרשת בהעלותך, שהקב"ה, הוא התוקע. כולם מתפללים, מי תוקע?

דוד תוקע, משה תוקע, יחזקאל תוקע... אומר הספרי – לא! הקב"ה תוקע!

אומר השם משמואל – אמר לי אבי, בראש השנה, אנחנו חוזרים לנקודת ההתחלה, שהרי נאמר זה היום תחילת מעשיך זיכרון ליום הראשון ומה היה ביום הראשון?

ויפח באפו נשמת חיים. כשאנחנו לוקחים את השופר, ונופחים בו, אנחנו חוזרים לנשמת הנשמה, שהקב"ה הכניס באדם הראשון. זה מה שקרה בראש השנה, ולכן אנחנו תוקעים בשופר.

שואל הספרי – ומי תוקע בשופר? אומר הספרי – הקב"ה תוקע בשופר.

שאלנו – הרי דוד תוקע, משה תוקע, יחזקאל תוקע... אומר לך השם משמואל – לא! אבי אמר לי, שמה שאנחנו תוקעים בשופר, זה זכר לויפח באפו נשמת חיים.

אז כמו שהקב"ה נפח באדם נשמה, בראש השנה, אנחנו עושים את זה באמצעות שופר.

עד כאן, יסוד מספר אחד.

רבותי, אנחנו אומרים בכל בוקר "אדון עולם אשר מלך, בטרם כל יציר נברא"

הקב"ה מלך כאן, עוד בטרם היה כאן אדם הראשון. מה קרה אחרי שאדם הראשון נברא?

לעת נעשה בחפצו כל, אזי מלך שמו נקרא. מה ההבדל בין קודם לאחר-כך?

לפני שאדם הראשון נברא, הקב"ה היה מושל. אחרי שאדם נברא, הקב"ה נהיה מלך.

מקודם הוא היה אדון עולם אשר מלך, הוא מלך בכוח כביכל, ולאחר מכן, שאדם הראשון נברא, היה כאן מצב חדש לעת נעשה בחפצו כל, אזי מלך

שמו נקרא, עכשיו יש משהו שיקרא לו מלך. עכשיו יש את המהות של מלך.

מלך, לא יכל להיות בכפיה – ומלכותו ברצון קיבלו עליהם. אומר הגאון מוילנה - (תהלים כב, כט) כי לה' המלוכה ומשל בגוים – על ישראל הוא מולך ברצון, על הגוים הוא מושל.

מושל זה בכוח, מלך, זה ברצון! אני רוצה להגיד יסוד, שראיתי אותו בספר דולה ומשקה, של הגאון ר' יעקב הורביץ זצ"ל, בשם מורו ורבו, ר' יצחק קוטנר.

כשראיתי את זה השבוע, פשוט תפסתי בהלה ממה שהוא כותב. ברגע הראשון, לא הבנתי איך הוא עלה על הרעיון הזה. תשמעו מה הוא אומר :

האריה, הוא מלך החיות.

הנשר, הוא מלך העופות.

השור, הוא מלך הבהמות.

שואל ר' יצחק קוטנר – למה שהנשר, לא יהיה מלך החיות?

הוא יכל לבוא לאריה מלמעלה, כמו אפצ"י, ולתת לו קטנה בראש ☺, למה הוא לא נחשב מלך על האריות? כך הוא שואל.

ולמה האריה, שיש לו כזאת רעמה, ושהוא נותן שאגה כל היער זו, לא יכל להיות מלך על העופות?

אומר ר' יצחק קוטנר – מלך, יכל להיות רק במינו. נשר, יכל להיות מלך, רק במינו – על העופות.

אריה, יכל להיות מלך על החיות. השור, הוא על הבהמות. מלך שייך רק במינו.

שואל ר' יצחק קוטנר שאלה מפחידה – תגידו לי, מה אתם ממליכים את הקב"ה בראש השנה??? מה יש לכם איתו??? מה אתם ממליכים אותו, הוא במין שלכם???? מה יש לו איתך???

אתה קורא את השאלה הזאת בפעם הראשונה, אתה חוסף שוק! חמישים שנה אתה צועק "אין לנו מלך אלא אתה" ... מה יש לך איתו???

אומר ר' יצחק קוטנר – אם תבין מה יש בראש השנה, תבין מה יש לך עם המלך.

מה עשה הקב"ה?

הלך ביום ראשון שישי בשבוע, א' תשרי, בשעה השביעית, אדם הראשון שכב על הרצפה, היה גולם. בא הקב"ה, ונפח בו נשמה. מה אומרים חז"ל?

הוא נתן יחידה משלו לתוך האדם. בצלם אלוקים ברא את האדם.

הוא ברא אותך בצלמו כדמותו! הוא הכניס בך יחידה ממנו!

הגוף שלך פועל מכוח אחד – מהכוח שהקב"ה נפח בך נשמה!

אם ככה, אומר ר' יצחק קוטנר – במה אתה ממליך את הקב"ה? החלק ששייך אליו, הוא זה שממליך אותו, מהו? הנשמה!

ממה יוצאת הנשמה?

אתה תוקע בשופר, ומשם יוצאת הנשמה.

זה לא שייך לגוף, זה לא שייך למיתרי הקול, זה לא שייך לבטון, זה יוצא ישירות מהנשמה, משם יכולה לצאת מלוכה!

כי מלך, הוא מלך רק על מינו! על הנשמה, שם יש מלך!

אם שם יש מלך, אומר לנו הקב"ה - ואמרנו לפני בראש השנה מלכות זכרונות ושופרות.

מלכויות, כדי שתמליכוני עליכם. זיכרונות, כדי שיעלה זיכרוכם לפני לטובה... ובמה?

מה זה ובמה?

בפה שאני מדבר.

מי אתה שתמליך אותי?

ובמה? בשופר! כי השופר בא ישירות מהנשמה!

השופר, הוא זה שמחבר אותך עם הקב"ה! אחרת אתה לא במינו, אין לך שום קשר איתו!

כל היכולת שלך להמליך אותך, הוא בזה שאתה ממליך אותו ע"י השופר, שהוא הכוח של הנשמה, הנמצאת באדם.

אם ככה, בואו נחזור בחזרה, למה שהיה לפני 5771 שנה :

אומר הפרקי דרבי אליעזר (פרק יא) – לאחר שזרק הקב"ה נשמה באדם הראשון, נעמד על רגליו, והיה מתואר בדמות אלוקים. ראו אותו כל הבריות ונתייראו, כסבורים היו שהוא בוראם, ובאו כול להשתחוות לו, אמרו להם – באתם להשתחוות לי?! בואו, אני ואתם, ונלך ונלביש גאות ועוז, ונמליך עלינו את מי שבראנו, לפי שהעם ממליכין את המלך, ואין המלך ממליך את עצמו אם אין העם ממליך אותו.

"אני אדם הראשון, יש לי במה להמליך אותי!"

למה מקודם, האריות והנמרים והחתולים לא המליכו?

כי הוא לא במינו.

כשנברא האדם, שהנשמה היא חלק אלוה ממעל, היא יכולה להמליך, כי זה במינו!

לכן בא אדם הראשון להמליך אותו, ומה הוא אמר?

(תהילים צג, א) ה' מלך גאות לבש - זה הפרק שאנחנו אומרים אותו, בכל יום שישי בשבוע.

"היום יום שישי בשבת, שבו היו הלויים אומרים במקדש" ה' מלך גאות לבש, למה?

כי זה הפרק, שאמר אותו אדם הראשון ביום שישי.

זה הפרק שאנחנו ממליכים את הקב"ה ביום שישי, כמו שאדם הראשון עשה.

אם ככה, נוכל עכשיו להבין:

לאחר מלכויות, אנחנו תוקעים בשופר, למה?

כי במלכויות, אנחנו ממליכים את הקב"ה, במה?? בשופר!

השופר מוציא את הנשמה, הנשמה יכולה להמליך את הקב"ה.

רבנות, נעבור לסדר הזיכרונות:

ואמרו לפני בראש השנה מלכויות וזכרונות ושופרות מלכויות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה ובמה בשופר.

מה עכשיו שופר?

בשלמא, להמליך עכשיו את הקב"ה בשופר, כי הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל, היא יכולה להמליך, אבל מה שייך לומר ואמרו לפני בראש השנה מלכויות וזכרונות ושופרות מלכויות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה ובמה בשופר?

רבנות, שופר, זה סוד תחיית המתים, זה שופר.

ביום הראשון לבריאה, לפני 5771 שנה, בשעה השביעית, הקב"ה לקח אדם, ששכב על הרצפה והיה יסודו מעפר, נפח בו נשמה, ואחרי זה, הוא נהיה בן-אדם. מתי זה היה?

בראש השנה. אז מה הקב"ה עשה?

נפח נשמה.

נפחת הנשמה, הפכה אותו ממת לחי! הוא קם על רגליו!

אומרים חז"ל - תגיד זיכרונות, כדי שיעלה זיכרוניכם לטובה, תגמור את זה ותתקע בשופר.

למה לתקוע בשופר?

כי גם עקידת יצחק, זה תחיית המתים. למה?

בואו נקרא מה שכתוב בחז"ל (ילקוט שמעוני, בראשית, אות ק"א. פרקי דרבי אליעזר, לא):

אמר יצחק לאביו - אבא, קשור את שתי רגלי ואת שתי ידי כדי שלא אבעט בך, כי אם אבעט בך, יכל הקרבן להיפסל. ועשה כן. והקב"ה רואה את האב מעקיד ואת הבן נעקד בכל לב, ושלח ידו ליטול את המעכלת, ומלאכי השרת צועקים ובוכים, שנאמר (ישעיה לג, ז) הן אראלם צעקו חצה מלאכי שלום מר יבכיון. אמרו מלאכי השרת, לפני הקב"ה, ריבונו של עולם, נקראת רחום וחונן, שרחמיך על כל מעשיך. רחם על יצחק, שהוא בן-אדם, ונעקד לפניך כבהמה. ר' יהודה אומר, כיון שהגיעה החרב על צווארו, פרחו נשמתו של יצחק. כיון שהשמיע הקב"ה, את קולו מבין הכרובים, ואמר אל תשלח ירך אל הנער, חזרה הנפש לגופו.

היה כאן מת, וחזר חי. מה קרה באמצע?

מי שרוצה, יסתכל באור-החיים הקדוש, ויראה שהנשמה של יצחק אבינו, עברה מהפך - מנשמת נקבה הפכה לנשמת זכר.

תפתחו אור-החיים הקדוש, ותבינו למה קודם לכן, לא היה לו שידוך.... לא ניכנס להסבר.

זאת אומרת, שלא רק שהוא מת, אלא באה נשמה חדשה.

אומר הקב"ה לאברהם אבינו - אתה רואה את האיל הזה, אתה רואה את השופר?

בשופר הזה, הם יסתבכו בראש השנה, יהיו להם עבירות, קח את השופר הזה!

יוצא שבעקידת יצחק, היה כאן מוות, וממוות חזר לחיים.

"אמרו לפני זיכרונות...". מה זה זיכרונות??

זה עקידת יצחק. אתה גומר את זה, תתקע בשופר. למה לתקוע בשופר? כי שופר זה תחיית המתים. בשופר יש ויפח באפו נשמת חיים.

שופר, זה ביטוי לתחיית המתים!

בשעה שיצחק נעמד על רגליו, כשהוא ירד מעל גבי המזבח, מה הוא אמר??

"ברוך אתה ה' מחיה המתים", כך כתוב בפרקי דרבי אליעזר.

כתוב בשיבולי הלקט, שמלאכי השרת צעקו "ברוך אתה ה' מחיה המתים", ובמדרש כתוב, שיצחק אבינו אמר, כי זה היה תחיית המתים.

אם ככה, ויפח באפו נשמת חיים של מלכויות - תוקעים בשופר.

ויפח באפו של יצחק נשמת חיים - תוקעים בשופר.

אם ככה, הגענו לשופרות:

ואמרו לפני בראש השנה מלכויות וזכרונות ושופרות מלכויות כדי שתמליכוני... ובמה בשופר.

מה זה קשור לשופרות??

מה אנחנו אומרים בשופרות?

אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם מן השמים השמעתם קולך כו'

מעמד הר סיני, כמו שכותב היעב"ץ, תורה מן השמים!

מה קרה במעמד הר סיני??

אומר המדרש (שמות רבה, פרק כט, ד) - אמר רבי לוי, שני דברים שאלו

ישראל מלפני הקדוש ברוך הוא, שיראו כבודו וישמעו קולו, והיו רואין את כבודו ושומעין את קולו, שנאמר (דברים ה, כא); ותאמרו הן הראנו ה'

אלקינו את כבודו ואת גדלו, וכתוב (דברים ה, יא): ואת קלו שמענו מתוך האש, ולא היה בהם כח לעמד, שכיון שבאו לסיני ונגלה להם, פרחו

נשמתם על שדבר עמהם, שנאמר (שיר השירים ה, ו): נפשי יצאה בדברו. אבל התורה בקשה עליהם רחמים מלפני הקדוש ברוך הוא, יש מלך משיא

בתו והורג אנשי ביתו, כל העולם כלו שמחים ובניך מתים, מיד חזרה נשמתן, שנאמר (תהלים יט, ח): תורת ה' תמימה משיבת נפש...

יצא שגם בקבלת התורה, יצאה הנשמה וחזרה!!!

ואמרו לפני בראש השנה מלכויות וזכרונות ושופרות מלכויות כדי שתמליכוני... ובמה בשופר, כי כל היסוד של שופר זה - ויפח באפו נשמת חיים.

ומי תוקע בשופר, שואל הספרי - הקב"ה. למה??

כי שופר זה ביטוי לתחיית המתים.

אם שופר זה ביטוי לתחיית המתים, אז מלכויות של היום הראשון, זה תחיית המתים של ויפח באפו נשמת חיים.

עקידת יצחק, זו התקיעה השניה, והשלישית זה שופרות.

במעמד הר סיני, יצאה נשמתם וחזרה בחזרה. זה היסוד של שלושת הקולות.

אם ככה, נוכל בע"ה להבין יסוד נפלא:

אנחנו מסיימים את סדר השופרות, בפסוק שממנו לומדים, שהקב"ה

תוקע בשופר - כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך.

מה זאת אומרת?

למה, אם אני יקח שופר, ויתקע באיזה אוזן של מלך, בא נגיד אובמה,

הוא לא ישמע את זה?!

מה זאת אומרת כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך?

אף אחד לא שומע שופר חוץ ממך? מה, אף אחד לא שומע שופר? כל אחד שתתקע לו באוזן שופרות, ישמע שופר.

ראיתי פעם פירוש, לא זוכר בשם מי:

ראש השנה, זה יום הולדת של העולם. אדם נברא, כל תכלית העולם, זה בשביל האדם. אמר הקב"ה, אברא את הכל, כדי שאברא את האדם, הכל יהיה מוכן.

כל מלך, ביום ההולדת של הממלכה שלו, אוהב שישירו לו. עושים לו

במה גדולה, יושבים שם כל השרים, מושיבים אותו על כיסא גבוה,

עוברים כל ראשי הצבא, מצדיעים לו, שרים לו שירי הלל, מדברים לו דברי שבח...

הקב"ה אומר - תשמע, יום הולדת, זה ראש השנה. אני מבקש ממך יום

תרועה יהיה לכם!

אתה יודע מה זה יום תרועה?

שואלים חז"ל - יום תרועה, יבבה או יללה? או "לילילי" או "לולולו",

תעשה כל הזמן קולות של בכי.

תגיד, זה מה שאתה רוצה, ביום שאתה נהיה מלך? זה מה שאתה

רוצה??!

מה הוא רוצה???

"אני רוצה שתבקשו חיים, אני רוצה שתבקשו פרנסה, אני רוצה

שתבקשו ילדים, אני רוצה שתבקשו חינוך" למה???

"כי אם אתם מבקשים, זה סימן שאני המלך!!!"

מלך ביום ההמלכה, לא רוצה שיהללו לו במוחו, הוא רוצה כבוד!

זה שהמלך אומר "תיילל ביום הזה!" אין מלך שדומה לזה.

אין מלך בעולם שאוהב שמייילים לו ביום המלוכה, חוץ מהקב"ה!

כך ראיתי פשט, אבל הפשט העמוק שבדבר - כי אתה שומע קול שופר

ומאזין תרועה ואין דומה לך.

איפה אנחנו אומרים את המילה הזאת ואין דומה לך?

שלוש פעמים ביום - מי כמוך בעל גבורות, ומי דומה לך, מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה.

ומי דומה לך - כולם יכולים להרוג, אבל אף אחד לא יכל להחיות! תחיית המתים, יכל לעשות רק הקב"ה, הוא מחיה המתים! הכינוי ומי דומה לך, נאמר תמיד על תחיית המתים.

מי כמוך בעל גבורות, ומי דומה לך, מלך ממית ומחיה - בזה אין לך דמיון .

בא רב וכותב לנו - כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ... מה זה קול שופר?

קול שופר, זה תחיית המתים! הקב"ה תוקע בשופר!

ומי דומה לך - אין דומה לך! תחיית המתים ושופר, אין דומה לך! זה העבודה של ראש השנה, לזה אין מתחרים, לזה אין שום מלך שיכל.

ואין דומה לך - זה היסוד של ראש השנה.

אם אלה הם פני הדברים, זכינו בס"ד להבין, מה זה שופר. שופר, יסוד המלכות, מחזירים אותנו אחורה ל - ויפח באפו נשמת חיים.

היסוד השני של ראש השנה - עקידת יצחק, מחזירים את יצחק לחיים. היסוד השלישי, של תורה מן השמים, מחזירים את כל עם ישראל לחיים ע"י שופר.

אם אלה הם פני הדברים, נוכל להבין, מה אנחנו מבקשים מהקב"ה: מבקשים מהקב"ה, (ישעיה יח, ג) כל-ישבי תבל ושכני ארץ כנשא-נס הרים תראו וכתקע שופר תשמעו - מה אנחנו מבקשים???

שהקב"ה יחיה את מתי ישראל.

כותב רבינו בחיי, זה מה שכתוב כאן - כל-ישבי תבל אלו החיים, ושכני ארץ אלו המתים, מבקשים מהקב"ה, שידאג שתהיה הגאולה כנשא-נס הרים תראו וכתקע שופר תשמעו ... (כז, יג) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלם

מתי זה יהיה??

בתחיית המתים.

תחיית המתים העתידית, תהיה באמצעות שופר! איך אני יודע? מצאתי מדרש נפלא, מופיע במדרש אותיות דר' עקיבא באות ט'

שאומר - כיצד מחיה הקב"ה המתים, לעתיד לבוא?

נוטל הקב"ה שופר גדול בידו, שהוא אלף אמה באמה שלו. ותוקע בו, וקולו הולך מסוף העולם ועד סופו.

[יום של הקב"ה, זה אלף שנים שלנו, תארו לכם מה זה אמה של הקב"ה!]

בתקיעה ראשונה, העולם רועש, בתקיעה שניה העפר מתפרד, בשלישית עצמותיהם מתקבצים, רביעית אבריהם מתחממים, בחמישית עורותיהם מתרקמים, בשישית רוחות ונשמות מתכנסות, ובתקיעה השביעית חיים ועומדים על רגליהם.

למה בשביעית?

כי חוזרים לשעה השביעית, של היום הראשון בבריאה, לפני החטא של אדם הראשון.

תחיית המתים, חוזרים לתחילת המסלול, לפני החטא, עוד לפני שהיצר הרע היה באדם! חוזרים לשחיטת היצר הרע! חוזרים לנקודת ההתחלה! זה מה שאנחנו מבקשים מהקב"ה.

ריבוננו של עולם, תקע בשופר גדול לחירותנו, קח כבר את השופר הגדול הזה בידיים! תחייה את מתי ישראל, זה סוד השופר!

למה הוא תוקע בשופר, כדי להחיות אותם???

כי סוד תחיית המתים, נמצא בשופר!

יכל לעמוד כאן דוד ויחזקאל ויוקטור, לתקוע בשופר, אבל לא אתה תוקע!

אומר לנו הספרי - הקב"ה תוקע!

אומר השם משמואל - כי חוזרים ל - ויפח באפו נשמת חיים, וזה פירוש הדבר, שה' תוקע.

עד כאן השיעור, עכשיו אני יתן לכם מרגלית טרייה מהיום:

בוכות הציבור, חיפשי מרגלית לראש השנה, ומצאתי זוהר, שפשוט זה היה בתוך אוטו, ולא יכולתי לרקוד, אבל רקדתי קצת, אז הנהג אומר לי "תפסיק, אתה הורס את השי"י"

בקיצור, מצאתי זוהר, והזוהר הזה ממש ברכה, למה שאמרנו עד עכשיו. הבנתי שהשופר בא מהנשמה, הבנתי רעיון נפלא שכולם אומרים, אבל למה בשופר???

מה יש לשופר, שהוא המבטא את תחיית המתים???

הכל נעשה בשופר???

אומר הזוהר הקדוש (חלק א, קי"ד. חלק ב, ר"ג) - גדול כוחו של השופר, לעורר רחמים למעלה ולסתום פי המשטין והמקטרג, משום שיוצא ממנו קול, שמעורבים בו אש, רוח ומים.

בחללו רוח, המעורב בלחות מים, ובחמימות הבל פיו, היינו אש.

אדם לוקח שופר, נופח בו, יש רוח, הרוח היא חמה, אז היא גם יסוד של אש וגם יסוד של רוח, וגם בשופר יש רוק.

עד כאן דברי הזוהר, לכאורה דברים שם פלא.

בא הספר זאב יטרף, במערכות ראש השנה, ומביא כמעט את אותו רעיון, שמופיע בהשם משמואל, אבל ממש בלשון נפלא.

שואל הספר זאב יטרף, שאלה עצומה, הוא מביא מהר"ל על התורה, אבל לא מצאתי את זה. זה מופיע במהר"ל (תפארת ישראל).

הקב"ה הוריד את התורה להר סיני, כתוב שם, שבמעמד הר סיני, היו קולות וברקים וענן כבד וקול שופר.

אומר המהר"ל - ע"י שנתן הקב"ה תורה לישראל, נעשו עליונים ותחתונים כאחד. עד לפני זה, היה משהו אחר לגמרי - השמים, שמים לה', והארץ נתן לבני אדם.

שואל המהר"ל - למה נתן הקב"ה את התורה, בקולות וברקים ובענן כבד על ההר? הוא יכל לתת את זה בשני סוגי שמש, בשלוש סוגי ירח...

כותב המהר"ל - קולות וברקים וענן כבד - קול זה רוח, ברק זה אש, וענן זה מים. שלושת הכוחות האלה, הם מלמעלה. וכאשר ירד הקב"ה על הר סיני, עם קולות וברקים וענן כבד, ובני האדם קיבלו את התורה, בני האדם הם יסוד העפר.

דהיינו, אומר המהר"ל - קולות וברקים וענן כבד, זה יסוד המים הרוח והאש. האנשים שקיבלו את התורה למטה, עם הר סיני שהיה למטה, זה יסוד העפר.

במעמד הר סיני, חזרו לנקודת ההתחלה, של בריאת האדם.

ממה האדם נברא?

תפתחו שערי קדושה, לר' חיים ויטאל, שאומר - האדם נברא מארבע יסודות - רוח, מים, אש ועפר. אלה ארבעת היסודות.

אם ככה, כותב הספר זאב יטרף - אם אתה אומר, שהיסוד של מעמד הר סיני, היה בקולות וברקים וענן כבד על ההר, זה שלושת היסודות של רוח, מים ואש, ובני האדם שקיבלו את התורה למטה, הם יסוד העפר.

בארבעת היסודות האלה, זה השלמה של בריאה מחודשת.

במעמד הר סיני, היתה כאן בריאה מחודשת! היה כאן תחיית המתים, ואנשים נולדו מחדש!

איך ניתנה תורה?

בארבעת היסודות.

בקול שופר, כותב הזוהר הקדוש, יש לך רוח, שהיא חמה, זה יסוד האש, ויש לך רוק, שזה יסוד המים. האדם שתוקע, הוא יסוד העפר.

זהו השלמות, של ארבעת היסודות, של בריאת האדם!

אם אתה רוצה לדעת, למה הקב"ה אומר לך, לקחת שופר ולתקוע בו, ובזה תעשה תחיית המתים ... כי ארבעת היסודות של תחיית המתים, זה מים, אש, רוח ועפר. בתקיעת שופר, מתחברים ארבעת הדברים האלה ביחד.

אלה היסודות הנפלאים, שלמדנו היום בענין תקיעת שופר, וכאן בע"ה אנחנו רוצים לסיים, אבל לא לפני שנאמר כמה מילים לפני ראש השנה, דברים הקשורים לעבודת ה':

אם למדנו היום בשיעור, בכל שנה ושנה בראש השנה, מתחילים חיים חדשים, וזה שנאמר ויפח באפו נשמת חיים. והבקשה הראשונה, שאנחנו מבקשים מהקב"ה, בתפילת ערבית של ערב ראש השנה, מה מבקשים??

זכרנו לחיים!

זו הבקשה הראשונה. למה מבקשים את זה?

כי זה היסוד של ראש השנה, התהליך של ראש השנה בשעה השביעית, נפח בו נשמה.

בכל שנה מחדש, כותב הרב מבריסק בספרו, בראש השנה, מתחילים את היצירה מחדש, נותנים חיים!

בא בן-אדם לקב"ה ואומר לו - תשמע, מה שיש לי, שלי.

אני ב"ה, יש לי בבנק מיליון דולר - יש. שתי דירות לילדים - יש. ב"ה יש, בזה ריבוננו של עולם אל תיגע. את זה כבר נתת לי, זה שלי.

עכשיו אני יגיש לך רשימה חדשה, לקראת השנה הקרובה, ותרשום ... ריבוננו של עולם, קצת חיים... מה אני מבקש ממך ... זכרנו לחיים, מלך חפץ בחיים, כתבנו בספר חיים, למענך אלקים חיים...

אתה רוצה חיים? קיבלת.

אתה יודע איזה סוג של חיים?

יש אנשים שחיים, יש להם בלון על הגב, ויש להם צינור לבן כזה, מחובר לאף, עם שנורקל מאחורה, הם חיים! בא כל שלושה ימים טנדר של חמצן, ממלא לו את הבלון, והוא ישן ככה...

הוא חיי???

כן, הוא חי, הוא אפילו מדבר בטלפון! אפילו נוסע לטיול!

ריבוננו של עולם, תגיד, זה חיים?? אני ביקשתי חיים עם בלון?? אתה יכל ככה לסחוב?!

ריבוננו של עולם... אני מבקש ממך... מי נמוך אב הרחמים זוכר יצוריו ברחמים... חיים ברחמים ריבוננו של עולם... לא התכוונתי עם בלון ... בסדר, אתה רוצה בלי בלון? קיבלת! אני ייקח אותך למחלקות בבילינסון, יש שמה אנשים בלי בלונים, אבל יש דברים אחרים... יש כאלה שלא יכולים לקום מהכיסא... הם יושבים בלי לזוז, אבל הם חיים! זה חיים?!

אתה גומר את כל התפילה... מגיע למודים אנחנו לך... פתאום אתה מקבל אומץ!

וכתב לחיים טובים כל בני בריתך... ריבוננו של עולם, נגמר הבקשות על חיים ברחמים, אני מבקש חיים טובים!

"אני לא צריך להסביר לך מה זה חיים טובים... אתה רוצה שאני יסביר לך? אתה הרי יודע יותר ממני, מה זה טוב... תפתח פרשת בחקותי, ושם כתוב 'אם תשמע בקול ה'...' כתוב שם, מה זה חיים טובים!" גמרת את ה-18, נהיית מגיש בקשת סיוע - בספר חיים, ברכה ושלוה, פרנסה טובה, גזירות טובות, נחמות וישועות... לא אני לבד, לבד לא שווה לי כלום. אנחנו! מי זה אנחנו?

אני, המשפחה שלי, החברים שלי, הדודים שלי, כולם! ועוד לא גמרנו... וכל עמך בית ישראל, לחיים טובים ולשלום!

"אולי, ריבוננו של עולם, לא הבנת למה אני מתכוון... חכה רגע... אני רק יעשה עושה שלום"...

גמרת "עושה שלום", יש רשימה של 44 בקשות - אבינו מלכנו מלא ידינו מברכותיך: אבינו מלכנו מלא אסמינו שבע... תרשום ריבוננו של עולם... תראה מה זה... לפני עשרים דקות ביקשת רק קצת אוויר, עכשיו אתה מבקש את כל הסופר שיהיה שלך! איזה רשימה של בקשות, מאיפה אתה מקבל כזה ביטחון?!

האמת היא, שיש כזה מדרש בתהילים, אני יעשה אותו קצת מצויר, שלא תחשבו לרגע, שכך זה כתוב במדרש, אבל הנוסח מופיע במדרש:

מעשה באדם אחד, שדפק על דלת, ומבקש מבעל הבית קצת מלח - סליחה אדוני, אולי יש לך קצת מלח?

מלח... מי לא יתן מלח? ☺ אפילו אשתו של לוט נתנה מלח. מוציא לו את המלחייה ונותן לו קצת מלח...

מה זה?... סליחה אדוני, מה רצית שאני יעשה עם זה?... ביקשת מלח, לא?

כן... אבל מה אתה רוצה שאני יעשה עם זה? תביא איזה עגבניה... משהו... איך אני יאכל את המלח לבד...

מביא לו בעל הבית עגבניה... תגיד, מה נראה לך שאני צמחוני?! אוכל עגבניות אמצע היום... מה אתה חושב שזה תפוח?!

נו אז מה אתה רוצה? תביא לי איזה בגט!

מוציא לחמניה מהפריזר... מפשיר לו אותה ונותן לו... עגבניה... מלח... לחמניה... תגיד, מה זה, סעודה מפסקת לפני ט'

באב?!!! תשים איזה חביתה, קצת חומוס, תמרח, 'יקמץן! ☺☺☺

אומר המדרש - מממה הוא התחיל???? התחיל עם מלח ויצא עם סעודה.

המדרש לוקח את זה, לסדר הבקשה של דוד המלך (תהילים כז, ד) אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו

ביקשת אחת, הבאת 15?!

זאת השיטה, תבקש מלח תוציא בגט ☺

אתה בא מגיש רשימת בקשות... אבל יש כלל - בתחילת ה-18 ביקשת חיים - ריבוננו של עולם תן לי חיים!

עם בלון? לא. בכיסא גלגלים? לא. אז מה אתה רוצה? אני רוצה חיים טובים, אתה רוצה לדעת איזה?

"ובספר חיים ברכה ושלוה ופרנסה טובה וישועה ונחמה וגזרות טובות, נזכר ונכתב לפניך אנחנו וכל עמך ישראל לחיים טובים ולשלום!"

מה קרה, למה לא ביקשת על ההתחלה?? היית בא על ההתחלה, ואומר - מלך עוזר ומושיע ומגן... ובספר חיים ברכה ושלוה ופרנסה טובה וישועה ונחמה וגזרות טובות...

היית דופק בדלת ואומר - תשמע, אני רוצה בגט, עם צ'יפס, עם סלט, עם חומוס...

מה אתה חשוב שאני מסעדה?! טורק לך את הדלת בפרצוף! מלח? מי לא ייתן מלח... חיים עם בלון?!

עזוב אותך... בלון תיתן לאמישרגז ☺

אני רוצה לחיות חיים עצמאים... בלי בלון... איפה מתחילה היכולת של לבקש???

היכולת לבקש, מתחילה ב- מודים אנחנו לך. כל זמן שאתה נמצא באבות, אתה נמצא בהתחלה...

הגעת לסוף התפילה, התכופפת ואמרת מודים אנחנו לך... מודים לך על כל נשימה ונשימה...

אדה, אתה יודע להודות... אם ככה, אתה יכל לבקש - וכתוב לחיים טובים...

אומר הקב"ה - אתה יודע להגיד תודה רבה, עכשיו אתה יכל לבקש! הקב"ה אוהב לתת, למי שיודע להגיד תודה! זה יסוד ראש השנה... לפני שניגשים!

אנחנו נבוא ביום רביעי הבא, נתחיל עם רשימה של בקשות - תכתוב... ותכתוב... ותכתוב...

יגיד הקב"ה - תגיד, השנה עברה פחות או יותר בסדר, נכון? בלי בלון, נכון שיש לך קצת מינוס בבנק, אבל אתה נושם בלי קשיים... נכון? אתה חי... אתה לא מתחת לאדמה... לא סוחבים אותך עם אלונקה...

כמה פעמים עמדת בצד בלי תפילה? ביום ראשון, תשב, תפוס סידור, ותעשה חשבון נפש, איך עברו עליך 12 החודשים!

ריבוננו של עולם... עוד מעט השנה נגמרת, אני רוצה להגיד לך ריבוננו של עולם - תודה רבה!

לבד, בלי סדר תפילה, תדבר כמו בן אל אבא - אבא, אני רוצה להגיד לך תודה! איזו שנה נתת לי, זיכיתי ללמוד תורה, זיכיתי להתייגע, זיכיתי להבין... תרשה לי להגיד לך תודה!

זה היסוד! אחרי שאתה אומר תודה, אתה יכל לבקש! אחר-כך, אנחנו עוברים ל - ויפח באפו נשמת חיים... הקב"ה מתחיל חיים חדשים, זה ה - ויפח של ראש השנה.

לפני שאתה בא לבקש, תגיד תודה. זה היסוד של ראש השנה! כאן המקום, להודות לקב"ה, שזכינו בס"ד, שנה שלמה שיעוריים, לחדש בתורה בס"ד, להביא את דברי הראשונים והאחרונים, ואת דברי המפרשים, ללמוד ולהבין. הקב"ה הראה לנו נפלאות מתורתו, צריכים להגיד תודה רבה, על זה שזיכה אותנו לשבת באוהלה של תורה, לשבת ולהתייגע בתורתו!

אם אתה מודה, יש לך רשות לבקש!

(ברוך שאמר)

ראש השנה איז נישט 'בולקע ארויף בולקע אראפ'

רצינו לברר דיבור מפורסם שאומרים בשם הבית אהרן ובשם הרה"ק רבי ברוך ממעזיבזו זי"ע שאמרו לפני חג השבועות, שהעולם עושים עסק מראש השנה, זה סך הכל יום הדין, אם בולקע ארויף בולקע אראפ, - קצת יותר לחם או קצת פחות לחם, הרי עיקר יום הדין הוא בשבועות שבו דנים את האדם כמה יזכה לקבל את התורה הקדושה.

וכמוכן שהצדיקים לא אמרו את זה בערב ראש השנה, בדקתי בבית אהרן במאמרי ר"ה לא מצאתי שם, בקארלין אומרים בזה הלשון בשמו: 'ראש השנה איז בולקע ארויף בולקע אראפ, שבועות איז הוילע הארץ' אך בספר בית אהרן אין רמז כלל מענין בולקעס בראש השנה, אדרבה כל המאמר על ר"ה הוא גם 'הוילע הארץ' = כולו לב, וכן בבוציא דנהורא לא מדובר בדרושי ר"ה על המזונות. אלא שאנשים זוכרים את המימרא לגבי שבועות, לכן חושבים מזה בר"ה, וקונים סכין סגולה לעשירות, ובאי"ה דכתר מתפללים יהי רצון שיהיה עשירות גדולה.

אך באמת זה המאמר נאמר רק לחזק את ענין שבועות, אך לא להחליש ח"ו את ענין ראש השנה.

ואדרבה הנצי"ב כתב שבראש השנה אין דנים על הפרנסה, שהרי אמרו חז"ל 'בחג נידונין על המים' והמים הוא שורש כל המזון והמשקה, כי כשהיינו בארץ ישראל הייתה עיקר הפרנסה בעבודת האדמה שעיקר הצלחתה תלויה במימי הגשמים, וזה נידונין בחג, א"כ בר"ה אין נידונין כלל על הפרנסה רק בסוכות.

ומה שאמרו 'בראש השנה' היינו בתחילת השנה והכוונה על סוכות. ובכתבי האריז"ל יש כוונות שובע בליל א' דסוכות. אך בר"ה לא הוזכר בסידור האריז"ל ענין שובע ופרנסה.

בשום ספר יהודי לא מופיע הדבר שיהיה אדם עסוק בר"ה על עשירות ומזון, מדברים רק ממלכות השם.

תפילת 'זכרינו לחיים' שנוכח להתקרב להשי"ת ולהתדבק בו

ונבאר הדבר ע"פ דברי הרמח"ל בספרו 'מאמר החכמה', כי הגם שאנו כן מבקשים 'זכרינו לחיים', אין הכוונה שצריך להיות עצבני בראש השנה שלא יבואו מחלות כל השנה ח"ו, האם זה מה שצריך לכוון בתפילת 'זכרינו לחיים'?

לזה פי' הרמח"ל, והגר"א בשו"ע סי' תקפ"ב ס"ט שהאדם נדון בר"ה להמנות אם הוא זוכה להיות בין הצדיקים, ופשוט בדברי הראשונים שזהו ענין ספרי חיים וספרי מתים, אין הכונה אם יחיה או ימות, הרי רואים בעין שיש רשעים שחיים וצדיקים שמתים, הנה בשנת תשע"ה לדאבון לבנו נסתלקו ממנו צדיקים רבים, האם נאמר שבשנת תשע"ה בר"ה נחתמו בספרי מתים הרב וואזנער ורבי חיים גריינימן, והאדמו"ר מסערט וויזניץ והאדמו"ר מטאהש? היתכן כזאת, הרי צדיק שעולה מדרגה לדרגה הוא גודל עוד עוד, וזה ממש בושה וחרפה לחשוב שבשנה קודמת חתמו את הרב וואזנער בספרי מתים, הס מלהזכיר ח"ו, אלא בוודאי ענין ספר החיים היינו מי שנקבע בין הצדיקים, נחתם בין החיים, והנדהה והנקבע בין הרשעים הוא הנכתב בספר המתים, והתלוי והעומד הוא הבינוני שדינו תלוי ועומד עד יוה"כ. נמצא שתפילת 'זכרינו לחיים' היינו שיהיה נכלל בין הצדיקים, ולא שתתרגם תיכף שהכוונה שיהיה לך הצלחה בבני חיי ומוזני, זה לא הנושא כלל, הרב וואזנער לא הצליח ב'חיי', כי אין תכלית לאכול בולקעס ודגים לנצח, אלא זכה למקומו האמיתי, להתדבק בחי החיים, עיקר החיים הוא לחיות עם הקב"ה, ולא שהוא בריא והבדיקות דם יוצאים מוצלח, הלזאת חיים יקרא, האם הנחש שהקב"ה דוחה אותו מעל פניו, נקרא הנחש חי?

הרי אדם שנדהה ח"ו מספר החיים, ולא יזכה כל השנה להתפלל בכונה ולהתקרב להשי"ת, רק להיות עץ יבש מרוחק ומגורש מארצות החיים הטובים, הלזה יקרא חי, כשירצה ללמוד גמ' ירצדו לו עיניו ולא יוכל ללמוד שורה אחת, ויפתח תהלים וירגיש לב מת ולא יוכל לשפוך לבו כמים נוכח פני ה', זהו בחי' רשע שנחתם בספר המתים, אך ספרי החיים הם קרבת השם, שיש בזה מדרגות עד אין קץ.

(הגרמ"י רייזמן)

השופר מעורר הדין, ומזה בעצמו מתבלבל השטן איך אנו מעוררים הדין

אי' ביערות דבש [ח"א דרוש ו', מה שדרש בין כסה לעשור שנת תק"ה בק"ק מץ] שלפי מה שכתוב בספה"ק בדברי חז"ל בכ"מ, פעולת השופר הוא להפוך ממדת הדין למדת הרחמים, שהמלך יעמוד מכסא דין וישב על כסא רחמים. וקשה שהרי בגמ' מו"ק דף טז כתב 'אפיק שופרא ושמתיה' היינו שהיו מוציאים שופר כדי להחרים, וכן אמרו בגמ' שברק החרים את הכוכב 'מרוז' על שלא בא לעזרת ה' בגבורים, וי"א ש'מרוז' הוא אדם בעל כח, שהיה יכול לסייע במלחמה כנגד יבין מלך כנען, ושר צבאו סיסרא, והיה תוקע ד' מאות שופרות כדי להחרימו. וכן מצאנו הרבה פעמים בדברי חז"ל שהשתמשו בשופר לעורר דין וחרם, לעשות משפט ולכלות קוצים מכרם ה' צבאות, ולא להפכו לרחמים?

ובאמת ע"פ סודן של דברים מעורר השופר סוד עולם הבינה שהוא בינת גבורה, כנודע שהחכמה מצד ימין והבינה מצד שמאל, ואי' בזה"ק שהבינה מינה דינין מתערין, ואעפ"כ בה כל הדינים נמתקין שהוא ענין המתקת הדין בשרשין.

וביאור רבי יהונתן שאין הכי נמי השופר מעורר הדין, ואין רשות למקטרגים לכנוס עד ששומעים קול שופר, ואז מתחיל הדין, וכ"כ בפיוט 'ונתנה תוקף' ו'בשופר גדול יתקע ויאמרו הנה יום הדין לפקוד על כל צבא מרום בדין', כי השופר מעורר הדין, אלא שהיצר הרע מאד מתבלבל כשוראה אותנו תוקעים בשופר, שאע"פ שאנו יודעים שהשופר מעורר הדין אעפ"כ אנו באים לבית הכנסת ומברכים בשופר, ובפרט למנהג המקובלים שתוקעים תיכף בעלות השחר לפני תפילת שחרית, השטן מתבלבל מאד מזה, שהם תוקעים וגורמים שישבו כסאות למשפט, ואומר השטן בלבו, מה זאת, היה להם לשתוק ולדחות זמן הדין שלהם, אין זה אלא כי הם חפים מפשע ויודעים בעצמם כי בהשפטם יצאו צדיקים ולכן אין מפחדים מהדין, ומזה נחרד השטן ונסתם טענתו מלקטרג על ישראל.

משל לראובן ושמעון שבאו לדון, ראובן היה בטוח שהצדק עמו, והיה בטוח ששמעון יבא ברעד ופחד לבית דין, שהוא הוא בוודאי גנב אותי. אך הנה כשבאו לבית דין, ראה ראובן איך ששמעון מסתובב בפנים מאירות ושמחים, ראובן מתבלבל וחושב שבוודאי יש לשמעון איזה טענה ניצחתי שניצח דין. אם לא, לא היה מסתובב בשמחה כזאת. כי דרך הצד המפסיד שהוא דוחה את הדין תורה, בתחילה הוא מסרב פעם ופעמיים, עד שמוכרח כבר לבא לבית דין, ובא בקושי ברגע האחרון לבית דין, כי מפחד שלא יוציאו עליו כתב סירוב. אך מי שהוא בטוח בדינו, מקדים להזמין את הדין תורה מה שיותר מוקדם. ונמצא ששניהם אמת, כי באמת ענין השופר הוא לעורר הדין, ולכן מכניסים בחרם ושמחה עם שופר, וכן בשמים זה גורם לשבת על כסא דין, אך באותה שעה תיכף עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, כי נתבלבל השטן ואינו מקטרג.

על אחת כמה וכמה כשזוכה לתקוע בשמחה גדולה בקיום המצוה, כמובא מהבעש"ט זי"ע שצריך להיות בשמחה בשעת תקיעת שופר. שהרי זהו עיקר בלבול השטן מה שאנו תוקעים בשמחה. וכמ"ש בטעמים דרבי האי גאון. וכ"ש אם הוא לובש בגדי שבת ושמח במצוות דראש השנה ומקיים 'אכלו מעדנים ושתו ממתקים', בזה הוא עיקר ביטול קטרוגו של השטן.

והאריך לבאר שזהו סוד נפילת אפיים בכל יום שאומרים 'ניפלה נא ביד השם', היינו שישלוט הדין ח"ו, כך אמר דוד המלך, כי כשאדם תובע דין למטה אין דין למעלה, וכן בתקיעת שופר מתחיל הדין ובוזה בעצמו בטל הדין. ולכן התקיעות הראשונות הם תקיעות דמיושב כי בתחילה הקב"ה מעיין בזכותן של ישראל כמה מצוות וכמה מעשים טובים שעשו, בישוב הדעת כביכול, ואח"כ תקיעות דמעומד בבחי' 'ביום למשפט ארץ'.

עוד כתב רבי יונתן ביערות דבש ח"ב דרוש ה', ביאור נוסף בענין השופר, שהמלאכים גם הם נתונים בדין והם נבהלים מאד משמיעת קול שופר, וכמ"ש 'בשופר גדול יתקע, וחיל ורעדה יאחזון ויאמרו הנה יום הדין לשפוט על כל צבא מרום בדין', וכיון שהמלאכים רועדים על עצמם, ממילא נסתלק הכח לקטרג על בני ישראל.

(הגרמ"י רייזמן)

לזה פי' הרמח"ל, והגר"א בשו"ע סי' תקפ"ב ס"ט שהאדם נדון בר"ה להמנות אם הוא זוכה להיות בין הצדיקים, ופשוט בדברי הראשונים שזהו ענין ספרי חיים וספרי מתים, אין הכונה אם יחיה או ימות, הרי רואים בעין שיש רשעים שחיים וצדיקים שמתים, הנה בשנת תשע"ה לדאבון לבנו נסתלקו ממנו צדיקים רבים, האם נאמר שבשנת תשע"ה בר"ה נחתמו בספרי מתים הרב וואזנער ורבי חיים גריינימן, והאדמו"ר מסערט וויזניץ והאדמו"ר מטאהש? היתכן כזאת, הרי צדיק שעולה מדרגה לדרגה הוא גודל עוד עוד, וזה ממש בושה וחרפה לחשוב שבשנה קודמת חתמו את הרב וואזנער בספרי מתים, הס מלהזכיר ח"ו, אלא בוודאי ענין ספר החיים היינו מי שנקבע בין הצדיקים, נחתם בין החיים, והנדהה והנקבע בין הרשעים הוא הנכתב בספר המתים, והתלוי והעומד הוא הבינוני שדינו תלוי ועומד עד יוה"כ. נמצא שתפילת 'זכרינו לחיים' היינו שיהיה נכלל בין הצדיקים, ולא שתתרגם תיכף שהכוונה שיהיה לך הצלחה בבני חיי ומוזני, זה לא הנושא כלל, הרב וואזנער לא הצליח ב'חיי', כי אין תכלית לאכול בולקעס ודגים לנצח, אלא זכה למקומו האמיתי, להתדבק בחי החיים, עיקר החיים הוא לחיות עם הקב"ה, ולא שהוא בריא והבדיקות דם יוצאים מוצלח, הלזאת חיים יקרא, האם הנחש שהקב"ה דוחה אותו מעל פניו, נקרא הנחש חי?

הרי אדם שנדהה ח"ו מספר החיים, ולא יזכה כל השנה להתפלל בכונה ולהתקרב להשי"ת, רק להיות עץ יבש מרוחק ומגורש מארצות החיים הטובים, הלזה יקרא חי, כשירצה ללמוד גמ' ירצדו לו עיניו ולא יוכל ללמוד שורה אחת, ויפתח תהלים וירגיש לב מת ולא יוכל לשפוך לבו כמים נוכח פני ה', זהו בחי' רשע שנחתם בספר המתים, אך ספרי החיים הם קרבת השם, שיש בזה מדרגות עד אין קץ.

כי עיקר החילוק בין צדיק לרשע הוא קרבת ה' או התרחקו ממנו ח"ו. ועל זה אנו מתפללים ואומרים 'זכרינו לחיים מלך חפץ בחיים וכו' למענך אלקים חיים', וכן 'מי כמוך אב הרחמים וזכר יצוריו לחיים ברחמים', לא מדברים משום ענין אחר כלל, רק לגבי קרבת ה', והרב וואזנער כן הצליח בזה בוודאי, גם בשנתו האחרונה הזאת.

בחלק האחרון שבתפילה כן מבקשים על פרנסה וגזירות טובות, עבור כלל ישראל

ומוסיף הרמח"ל, 'ואמנם יש עוד דבר בראש השנה' שהוא ענין הדין על פרנסת האדם כל השנה, והוא מלבד דברי הנצי"ב הנ"ל שדחה את כל ענין הפרנסה לסוכות, אלא שהוא ענין משני ולא עיקרי כלל, [ובבעלזא נהגו שלא לכוון בקשת פרנסה כלל ביום ראשון, וכן לא ביום שני דר"ה, רק בעריכת שלחן הטוהר באמירת לדוד מזמור בליל ב' דר"ה, וגם פרק זה מדבר רק ממלכות כבוד ה', אלא שיש שם שם היוצא מר"ת וס"ת שהוא בגימ' ענין השובע] כי יש כמה בחי' יסורים וחסרונות, שאפשר שהצדיקים יהיה להם יסורים כאלה, אך לא משום זה אין נכתבים בספר החיים, כי הרבי ר' זושא גם כשלא היה לו לחם לאכול, היה מאושר עלי אדמות מקרבת ה', וכן יתכן שהרשע יצליח בבני חיי ומוזני, לתת לו שכרו בהאי עלמא, על כל אלו הדברים מתפללים 'זכתוב לחיים טובים' ו'בספר חיים ברכה ושלום'.

נמצא שבתחילת התפילה מדברים רק מהחיים האמיתיים, קרבת השם, וסוף התפילה כן מדבר מבקשת ההצלחה בגשמיות, בספר חיים וכו' פרנסה טובה וגזירות טובות נזכר ונכתב לפניך אנחנו וכל עמך בית ישראל לחיים טובים ולשלום.

וכתבו הראשונים שגם בזה אסור להתפלל על עצמו בפרטיות, כי אין מבקשים בג' ראשונות וג' אחרונות לאיש פרטי, ובכלל בר"ה אין כדאי לעולם להיות איש פרטי, אלא בתוך עמי אנוכי יושבת, רק יתפלל למען כל כלל ישראל. וכ"כ מהר"ל וכ"כ הגר"א.

כל חלק מהנשמה שאיבד, הרי הוא כמת באותה בחינה

וכן כתב הבכור שור מבעל התבואות שור שמבאר ע"פ דברי הזה"ק 'זכה יתיר יהיבין ליה רוח, זכה יתיר יהיבין ליה נשמה' מה החילוק בין אחד שזכה לנפש של יהודי, או לרוח של יהודי, וכו' ומשה זכה לבחי' חיה, ומשיח זכה לבחי' יחידה, מה החילוק בין זה לזה, האם הוא חי יותר, וכן מה שיש לנו בשבת נשמה יתרה, האם אנו חיים יותר? אלא פשוט מה שכל אחד יודע שבשבת קודש מרגישים יותר קרבת ה', כי אנו זוכים לנשמה. כך תתפלל בר"ה על כל השנה שתזכה לנשמה יותר גבוהה, לא להכנס לספרי המתים, היינו אדם שאיבד נשמה וזכה רק לבחי' רוח, הרי איבד חיות אלקות, איבד קרבת ה', והוא בבחי' מת בזה. ועל זה אנו מתפללים זכרינו לחיים. אם מבקש רק בני חיי ומוזני, הרי הוא נמשל כבהמה וכ"כ החיד"א בפתח עיניים, ומוסיף 'אדם ביקר ולא יבין', יש שאדם זוכה להיות קרוב לה' מאד, אנו מדברים מצדיקים שהם זכו להיות קרוב לה', חיו חיים של גן עדן בזה העולם, אך 'ולא יבין כבהמות נדמו', אם אינו מבין קרבת ה' הרי הוא כבהמה. כי גם הבהמה היה לה הצלחה בשנת תשע"ה, ב"ה היה לה עוד בנין, ותבן עד אין מספר, והיא בריאה וחזקה. יכולים לחיות כבהמה, אך יכולים להתרום מבהמה, ולהיות אדם, עוד יותר זך ועוד יותר זך, יכולים לחיות הרבה יותר זך ממה שהיינו חיים עד היום. ומה